

Regeringens proposition

1984/85: 121

om livsmedelsforskning;

beslutad den 7 februari 1985.

Regeringen förelägger riksdagen vad som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll för de åtgärder och det ändamål som framgår av föredragandens hemställan.

På regeringens vägnar

INGVAR CARLSSON

SVANTE LUNDKVIST

Propositionens huvudsakliga innehåll

Som en del i ett program för 1990-talets livsmedelsproduktion anges i propositionen riktlinjer för forskning och utvecklingsverksamhet inom livsmedelsområdet. I propositionen förordas att forskningen på livsmedelsområdet skall omfatta en helhetssyn på livsmedelskedjan och utgå från konsumentens krav på våra livsmedel. Därvid måste forskning rörande livsmedlens kvalitet ägnas ökad uppmärksamhet liksom frågor som rör sambanden mellan kost, hälsa och sjukdom. Jordbruks- och produktionsforskningen föreslås kompletterad med insatser rörande näringsforskning och forskning om människans beteende och attityder till mat, konsumtionsekonomi, livsmedelsteknik, distribution m. m.

I propositionen föreslås skogs- och jordbrukets forskningsråd få en sammanhållande funktion inom livsmedelsforskningen. Rådet ges ansvaret för grundläggande forskning av betydelse för livsmedelsområdet. Huvudansvaret för stöd till den grundläggande medicinska näringsforskningen skall ligga kvar på medicinska forskningsrådet. Styrelsen för teknisk utveckling skall även i fortsättningen ha ansvar för teknisk forsknings- och utvecklingsverksamhet med anknytning till livsmedels- och apparatindustrin.

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1985-02-07

Närvarande: statsrådet I. Carlsson, ordförande, och statsråden Lundkvist, Sigurdsen, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, Andersson, Boström, Göransson, Gradin, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Wickbom

Föredragande: statsrådet Lundkvist

Proposition om livsmedelsforskning

1 Inledning

Med stöd av regeringens bemyndigande tillkallade dåvarande chefen för jordbruksdepartementet den 9 september 1982 en särskild utredare¹ med uppgift att göra en översyn av livsmedelsforskningen. Översynen skulle omfatta forskningsplanering, forskningsbehov, forskarutbildning, resursfördelning och informationsverksamhet av betydelse för de delar av livsmedelskedjan som följer efter råvaruproduktionen. I tilläggsdirektiv fick utredaren i uppgift att överväga vilka behov av forskning som föreligger vid Sveriges lantbruksuniversitet och andra institutioner samt vilka anpassningar som är önskvärda för att försörjningstryggheten inom livsmedelsområdet därigenom skall kunna förbättras.

Utredaren, som har antagit namnet Utredningen angående översyn av livsmedelsforskning m. m. (LIF), avlämnade i november 1983 delbetänkandet (SOU 1983: 69) Livsmedelsforskning I. Utredningens sammanfattning av betänkandet bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*. Beträffande nuvarande förhållanden m. m. samt utredningens närmare överväganden hänvisas till detta betänkande.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av remissyttrandena bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

¹ Professor Lennart Hjelm.

2 Föredragandens överväganden

2.1 Allmänt

I mitten av förra seklet var svälten inte ovanlig i Sverige. Nödår med brist på livsmedel utgjorde ett ständigt hot mot människors livsuppehälle. I början av 1900-talet var bristsjukdomar allmänt förekommande. Industrialiseringen som påbörjades under förra århundradet medförde ekonomiska och sociala förändringar i samhället som berörde även jordbruket och livsmedelsproduktionen. Genom industrins ökade efterfrågan på arbetskraft, vilken hämtades från bl. a. jordbruket, inleddes en omfattande rationalisering av råvaruproduktionen. Kravet på effektivitet har lett till en ökad efterfrågan på tekniska lösningar och försök att rationalisera driftsformerna. Härigenom har den totala jordbruksproduktionen kunnat ökas trots att åkerarealen och antalet sysselsatta har minskat. Tänkandet i kvantitativa termer har sålunda dominerat utvecklingen och vi har i dag en betydande överskottsproduktion. På drygt hundra år har vi i vårt land gått från svält och undernäring till överflöd.

Industrialiseringen omfattade även livsmedelsindustrin. Stora framsteg när det gäller hållbarhetsbehandling genom t. ex. kyl- och frys- samt förpackningstekniken har möjliggjort långa transporter av råvaror och färdiga produkter. Tillverkningen av halv- och färdigfabrikat av livsmedel har utvecklats. Detta har gett oss möjligheter att bevara produkterna i deras ursprungliga skick från tillverkning till konsumtion. Därigenom har större distributionsområden skapats och avstånden från producent till konsument har ökat. Denna centralisering av såväl produktion som distribution har också fört med sig en långt driven standardisering. I dag finns därför en jämn och säker leverans av skilda slags livsmedel året runt till alla delar av landet.

Den utveckling jag nu har beskrivit samt den allmänna standardutvecklingen i samhället har medfört att livsmedelsutgifternas andel av vår privata konsumtion har minskat. Livsmedlen svarar dock fortfarande för en betydande del av den privata konsumtionen eller ca 20%.

De senaste årens samhällsdebatt har aktualiserat en rad frågor om både konsumtionen och produktionen inom livsmedelsområdet. De stora förändringarna i samhällsstrukturen har medfört ändrade livsbetingelser. Nya livsstilar har bl. a. lett till förändrade kostvanor, vilka anses ha medfört nya hälsorisker. Kosthållets stora betydelse för människors utveckling i en rad olika avseenden såsom motståndskraft mot sjukdomar och gifter, psykisk hälsa och livslängd har alltmer uppmärksammats. Många av de iakttagna sambanden mellan kostintag, ofta baserat på ett alltför rikligt och ensidigt näringsintag, och viss sjuklighet m. m. har under senare år kunnat hänföras till kostens sammansättning, t. ex. halten av fett och kostfiber. Man kan således nu med viss säkerhet säga att kostvalet spelar en betydande roll för hälsa och välbefinnande.

Det ökade medvetandet om sambandet mellan kostens sammansättning och människors hälsa har helt naturligt lett till att krav på livsmedlens kvalitet börjat framföras med större kraft. Livsmedlen skall vara näringsriktiga, giftfria och även goda, hållbara, bekväma, prisvärda och billiga. Konsumenterna och samhället kommer emellertid med all sannolikhet att skärpa kraven på livsmedlens olika egenskaper. Motståndet mot höga livsmedelspriser kommer att vara stort. Den allmänna debatten om dessa frågor har emellertid blottat stora kunskapsluckor rörande våra livsmedel. Det kvantitativa tänkandet och kraven på effektivitet har gjort att kvalitets- och hälsofrågor med anknytning till livsmedelsproduktionen kommit i andra hand. Våra kunskaper på dessa områden har därför inte utvecklats i den takt som hade varit önskvärd. Ökade insatser på livsmedelsforskningen är mot denna bakgrund angelägna.

Riksdagen antog våren 1984 mål för livsmedelspolitiken (prop. 1983/84: 76, JoU 20, rskr 141). Dessa mål överensstämmer med vad jag i direktiven till 1983 års livsmedelskommitté angett som utgångspunkter för kommitténs arbete. Bl. a. den utveckling inom livsmedelssektorn som jag nyss berört var ett av skälen till att livsmedelskommittén tillsattes och att den fick till uppgift att behandla hela livsmedelskedjan. Kommittén lade i november 1984 fram sina förslag i betänkandet (SOU 1984: 86) Jordbruks- och livsmedelspolitik. Detta betänkande bereds nu med sikte på att en särskild proposition om livsmedelspolitiken skall läggas fram senare i vår. Ett viktigt medel för att uppnå målen för livsmedelspolitiken är forskning på livsmedelsområdet och att denna forskning i ökad utsträckning omfattar hela livsmedelskedjan. Förslagen i det följande anknyter till vad jag i samband med prop. 1983/84: 107 om forskning framhöll om jordbruksproduktionens omfattning och inriktning med hänsyn till bl. a. människors hälsa. LIF:s förslag och remissyttrandena däröver utgör enligt min mening en lämplig grund för ställningstaganden i detta ärende.

2.2 Livsmedelsforskningens allmänna inriktning

Forskning, teknisk utveckling och utbildning är några av de medel som används för att nå de av samhället uppställda målen för livsmedelsproduktionen. En stor del av forskningen har hittills gällt råvaruproduktionen. Den forskningen har av naturliga skäl därför förlagts till Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). Näringsmässiga och samhällsvetenskapliga aspekter på råvaruproduktionsledet har beaktats endast i ringa omfattning. Förädlingsledets krav på råvarornas kvalitet från processynpunkt har inte heller föranlett mer genomgripande forskningsinsatser.

Den av livsmedelsindustrin stödda forskningen har helt naturligt inte i första hand rört råvaruproduktionen utan mer koncentrerats till förädling av råvarorna. Kost- och närings- samt samhällssynpunkter har inte heller

beaktats i önskvärd omfattning. Mycket begränsade insatser har gjorts för forskningen rörande distribution och handel, konsumtion och tillagning, dvs. de två senare leden i livsmedelskedjan.

Utredningen har uppskattat statens insatser för forskning rörande primärproduktionsledet till ca 250 milj. kr. och den av näringslivet finansierade på samma område till ca 150 milj. kr. De statliga insatserna i förädlingsledet kan beräknas till ca 50 milj. kr. Industrins insatser uppskattas till ca 175 milj. kr. eller ca 1,5% av förädlingsvärdet, vilket är litet i jämförelse med vad som förekommer i andra branscher. Sammanlagt anslog sålunda staten och näringslivet ca 625 milj. kr. till denna forskning budgetåret 1982/83.

Utredningen framhåller att de insatser som görs för forskning avseende de efter råvaruproduktionen följande leden i livsmedelskedjan, dvs. förädling, distribution, handel, konsumtion m. m. inte står i rimlig proportion till dessa leds betydelse i samhällsekonomin. Till detta skall läggas att den nuvarande forskningen inom livsmedelsområdet är dåligt samordnad. Den är organisatoriskt splittrad på tre departement, flera forskningsråd och ett flertal forskande enheter med en spridd lokalisering.

Utredningen föreslår att livsmedelsforskningen fördjupas och anpassas till de möjligheter som grundläggande forskning kan erbjuda. Utredningen pekar förutom på grundläggande forskning inom grundläggande discipliner som biokemi, fysiologi och immunologi särskilt på de vida områdena bioteknik och datateknik. Utredningen föreslår att statsmakternas ansvar i första hand skall omfatta grundläggande och kompetensuppbyggande forskning, teknikutveckling samt forskning som underlag för utbildning. Den biotekniska kompetensen inom livsmedelsområdet föreslås byggas upp bl. a. genom att professurer i bioteknik, tillämpad mikrobiologi och biokemisk apparatteknik inrättas. Vidare föreslås en utbyggnad av näringsforskningen. Förstärkningar föreslås vid universitetet i Lund och vid SLU. Härutöver föreslås en omfördelning av resurser inom SLU. Utredningen föreslår även att forskningsrådsanslagen tillförs ytterligare medel.

Den utveckling som jag nyss har redovisat har lett till ett ökat medvetande om och intresse för livsmedlens kvalitet. Kvaliteten, livsmedlens egenskaper i olika avseenden, och inte kvantiteten tenderar då att bli styrande för produktionen. Detta är en ny situation som kan komma att påverka konsumtionsutvecklingen under de närmaste åren. Marknaden, konsumenten, kan i högre grad än hittills komma att bli styrande. Frågor som då aktualiseras är livsmedlens näringsvärde, säkerhet, smak, m. m.

Problemen kring dessa frågor måste emellertid ytterligare konkretiseras och analyseras. Alla berörda sektorer måste bidra till att de höga kraven på våra livsmedel och på vår kost skall kunna uppfyllas. Kostens egenskaper är en funktion av råvarorna och deras egenskaper, förädling till livsmedel, beredning och kombination till färdig mat. Forskningen på livsmedelsområdet bör med hänsyn till vad jag nu har sagt omfatta en helhetssyn på livsmedelskedjan och utgå från konsumentens krav på våra livsmedel.

I likhet med utredningen vill jag betona vikten av att de statliga insatserna i första hand görs för sådan forskning som leder till en nödvändig kunskapsupbyggnad inom livsmedelskedjans olika led. För att möta den kommande utvecklingen, som jag tidigare antytt, måste forskning om livsmedlens kvalitet ägnas ökad uppmärksamhet. Livsmedelsforskningen skall också söka svar på många frågor inom närings- och kostlärans områden. Den skall ge underlag för produktutveckling inom hela livsmedelskedjan. Insatser för att förbättra kostvanorna har hittills skett främst genom informations- och upplysningsverksamhet. En intensifierad forskning kan förbättra denna verksamhet och bidra till att öka förståelsen för sambanden mellan kost och hälsa. Forskningen skall också ge svar på frågor kring människors beteende och attityder till mat, frågor om konsumtionsekonomi, livsmedelsteknik, distribution, distributionsteknik, m. m. Det är enligt min mening viktigt att söka klargöra hur hanteringen i de olika leden i livsmedelskedjan påverkar egenskaperna hos det konsumtionsfärdiga livsmedlet.

Utredningens förslag avser den långsiktiga inriktningen av svensk livsmedelforskning. Jag är medveten om angelägenheten av de ökade insatser som utredningen har föreslagit. I ett resursknäppt läge måste emellertid en prioritering ske mellan olika forskningsområden. Det organisationsförslag som jag kommer att redovisa syftar till att ge skogs- och jordbrukets forskningsråd (SJFR) en sammanhållande funktion inom livsmedelsforskningen. Härigenom bör enligt min mening möjligheterna att göra dessa prioriteringar förbättras. För egen del vill jag särskilt framhålla näringsforskningens betydelse. Denna har hittills uppmärksammats i första hand inom den medicinska forskningen och utbildningen. Forskning inom stora delar av näringsläran har dock varit av liten omfattning. Det är därför angeläget att forskningen kompletteras med sådana insatser rörande näringsforskning, att livsmedlet får en så lämplig sammansättning och beredning som möjligt. Detta är en viktig komplettering av den mer kliniskt och medicinskt inriktade näringsforskningen.

2.3 Livsmedelsforskningens organisation

Av vad jag nyss har anfört framgår att jag anser att forskningen på livsmedelsområdet bör omfatta hela livsmedelskedjan. Det är angeläget att den organiseras och utförs med hänsyn tagen till detta. Den nuvarande organisationen är splittrad. Den behöver förändras så att en samordning befrämjas.

Styrelsen för teknisk utveckling (STU) har för livsmedelsforskningen spelat en väsentlig roll vilken egentligen ligger utanför styrelsens uppgift att främst främja teknisk forskning och utveckling, i detta fall inom livsmedelsindustrin. Inom primärproduktionsforskningen är SLU en väl sammanhållen enhet med betydande resurser. SJFR har ansvar för långsiktig

kunskapsuppbyggnad inom primärproduktionsområdet. SJFR stöder i dag råvarurelaterad livsmedelsforskning. Något forskningsråd eller annat organ med primärt ansvar och finansiella resurser för forskning inom hela livsmedelsområdet finns inte.

Utredningen har diskuterat tre modeller för hur frågan om forskningsrådsansvar skall lösas. Utredningen förordar därvid att SJFR övertar ansvaret för den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden inom livsmedelsområdet. STU skall enligt förslaget ha kvar ansvaret för den kollektiva forskningen på livsmedelsområdet och teknikutvecklingen inom sektorn.

Flertalet remissinstanser delar i huvudsak utredningens åsikt att det är angeläget med ett övergripande forskningsansvar inom hela livsmedelskedjan och till den hörande delar av näringsforskningen. Vissa remissinstanser, t. ex. det medicinska forskningsrådet (MFR) och vissa medicinska fakulteter, framför emellertid farhågor för att den medicinskt, kliniskt inriktade näringsforskningen härigenom skulle komma att beskåras och att därför ett särskilt forskningsrådsansvar rörande medicinsk näringsforskning bör läggas på MFR.

För egen del vill jag anföra följande. Forskning som rör livsmedelskedjan efter primärproduktionen har liten omfattning i dag jämfört med jordbruksforskningen och även jämfört med forskning med anknytning till andra sektorer i samhället. Behovet av samordning är stort. SJFR har, som jag tidigare nämnt, forskningsrådsansvar för långsiktig kunskapsuppbyggnad inom primärproduktionsforskningen. Rådet finansierar också i viss omfattning sådan livsmedelsforskning som berör de senare leden i livsmedelskedjan. Det gäller bl. a. kvalitetsstyrande mekanismer inom växtodling och husdjursskötsel. Även forskning rörande lagring och distribution av trädgårdsprodukter liksom livsmedelssäkerhet finansieras i viss utsträckning. Rådet har således redan i dag visst ansvar för sådan forskning, vari man studerar förhållandet mellan råvaruproduktionen och livsmedelsprodukternas kvalitet. Inom SJFR finns en kompetens som kan vidareutvecklas så att tillfredsställande uppmärksamhet kan ägnas alla led i livsmedelskedjan. Jag anser därför i likhet med utredningen att SJFR:s ansvar bör vidgas till att omfatta även forskning avseende leden efter råvaruproduktionen. Rådet bör sålunda ges uppgiften att främja grundläggande forskning av betydelse för livsmedelsområdet samt utveckling av den vetenskapliga kunskapsuppbyggnaden. Mitt organisationsförslag syftar till att ge SJFR möjlighet att göra samordnande bedömningar av forskningsbehovet inom livsmedelskedjan och självständigt eller i samverkan med andra organ initiera och stödja angelägen forskning på detta område. SJFR får härigenom ett övergripande ansvar som ger primärproduktionsforskningen bättre kontakt med de krav som ställs från livsmedelskedjans senare led och från forskningen i dessa led. Råvarukännedomen inom primärproduktionsforskningen kan å sin sida tillföra forskningen inom senare led av kedjan väsentlig information. Enligt min mening tillgodoses genom mitt

förslag behovet av en helhetssyn inom livsmedelsforskningen. Jag vill i detta sammanhang nämna att SJFR har fått i uppdrag att, enligt de riktlinjer som anges i prop. 1983/84: 107 om forskning, ta fram ett sammanhållet program för forskning och utvecklingsverksamhet rörande alternativa produktionsformer inom jordbruket och trädgårdsnäringen. Jag ämnar i annat sammanhang återkomma till regeringen med förslag att uppdra åt SJFR att med utgångspunkt i bl. a. utredningens betänkande upprätta ett program rörande livsmedelsforskning.

Det finns emellertid vissa gränsdragningsfrågor inom området näringsforskning som måste beaktas. Inom den grundläggande medicinska näringsforskningen har MFR kompetens och en utbyggd organisation för prioritering av projektens kvalitet och betydelse. Mot denna bakgrund finner jag det inte motiverat att bygga upp motsvarande kompetens inom SJFR. Huvudansvaret för denna forskning bör således ligga kvar hos MFR, som f. n. anslår ca 3,5 milj. kr. årligen till detta område. Jag utgår från att MFR även i fortsättningen stöder sådan forskning i minst samma omfattning. Med hänsyn till SJFR:s övergripande ansvar för forskning rörande livsmedelskedjan i övrigt bör rådsansvaret för den till produktions-, förädlings- och distributionsleden anknutna näringsforskningen läggas på SJFR. Jag är medveten om att gränsdragningsproblem ändå kan uppkomma. I vissa situationer kan sålunda svårigheter uppstå att avgöra vem som har huvudansvaret för ett näringsforskningsprojekt. Jag förutsätter emellertid att ett fast samarbete etableras mellan SJFR, berörda råd och andra organ i dessa frågor. Jag har i denna fråga samrått med statsrådet Ingvar Carlsson.

STU har till uppgift att främja den svenska industrins internationella konkurrenskraft, bl. a. genom att höja den teknisk-vetenskapliga kunskapsnivån. Livsmedelsteknologin faller i huvudsak inom STU:s ansvarsområde. Genom sitt stöd till livsmedelsteknisk forskning har STU kommit att spela en roll även för forskning som går utöver styrelsens normalt ålagda uppgifter. Eftersom inget forskningsråd har haft huvudansvar för bl. a. kunskapsuppbyggande livsmedelsforskning och näringslära har STU i praktiken spelat motsvarande roll. Regeringen har godkänt ett av STU fattat beslut om stöd till ramprogram avseende bl. a. forskning rörande cerealier under budgetåren 1984/85–1987/88. Visst ansvar för stöd till näringsforskning har i avvaktan på regeringens proposition om livsmedelsforskning övertagits av forskningsrådsnämnden.

Jag har tidigare förordat att en helhetssyn bör tillämpas inom livsmedelsforskningen. Mot denna bakgrund skulle det ligga nära till hands att lägga ansvaret även för den livsmedelstekniska forskningen på SJFR. Hänsyn måste dock tas till att STU har en övergripande kompetens inom teknikområdet och till att STU har ansvaret för Svenska livsmedelsinstitutet (SIK) m. fl. kollektivforskningsinstitut inom det tekniska området. Ansvaret för livsmedelsteknisk forskning bör av rationella skäl inte skiljas från

ansvaret för övrig teknisk forskning. Jag biträder därför utredningens förslag att STU även i fortsättningen skall ha ansvaret inom de områden där STU har bäst erfarenhet och kompetens. Detta innebär att STU bör ha ansvar för teknisk forskning och utveckling med anknytning till livsmedels- och apparatindustri. STU skall även i fortsättningen vara statlig avtalspart för det kollektiva programmet som genomförs av SIK. Jag utgår därvid ifrån att stödets omfattning och inriktning skall överensstämma med vad som gäller f. n. Den föreslagna modellen utesluter inte att SJFR och STU var för sig eller gemensamt finansierar projekt inom varandras ansvarsområden. Jag förutsätter att SJFR och STU i förekommande fall efter samråd kan planera resursanvändningen. Till den övriga av STU stödda livsmedelsforskningen återkommer jag strax. Jag har i denna fråga samrått med chefen för industridepartementet.

Inom SJFR bör frågor rörande livsmedelsforskning behandlas i beredande organ på samma sätt som sker inom jord- och skogsbrukssektorn. Vad jag nu har föreslagit om SJFR motiverar en ny sammansättning av rådet. Jag avser att återkomma till regeringen med förslag till ändring av rådets instruktion och sammansättning. Någon namnändring såsom utredningen har föreslagit är jag inte beredd att förorda.

Utredningen framhåller att vissa omfördelningar bör göras inom livsmedelsforskningen. De berör främst SLU:s verksamhet. SLU svarar för en väsentlig del av forskningen då det gäller primärproduktionen av livsmedelsråvaror. Den relativt begränsade omfattning som forskningsverksamheten vid SLU har vad gäller leden i livsmedelskedjan efter primärproduktionen är inte tillfredsställande. För att åstadkomma helhetssynen inom livsmedelsområdet måste forskning inom de senare leden i livsmedelskedjan integreras med råvaruproduktionsforskningen inom SLU. Livsmedelsforskningen vid SLU måste få en stark anknytning till pågående verksamhet vid institutionerna. Mot denna bakgrund finner jag utredningens förslag till omfördelning väl avvägda. Förslagen till ny inriktning av vissa professorer innebär enligt min mening en vetenskaplig fördjupning av vissa för livsmedelsforskningen viktiga ämnesområden. Förslag härom har lagts fram även av SLU i universitetets anslagsframställning för budgetåret 1985/86. Jag biträder förslaget och förordar att professuren i livsmedelshygien vid vakans får återbesättas med en tjänst som professor i livsmedelsmikrobiologi och att en tjänst som professor i husdjurens utfodring och vård vid vakans får återbesättas med en tjänst som professor inom mjölkproduktområdet.

Utredningen föreslår att verksamheterna på olika orter mer än i dag bör profileras och därigenom få en mer specialiserad forskningsinriktning. Flertalet remissinstanser avstyrker eller ställer sig tveksamma till utredningens förslag om sådan profilering. För egen del vill jag anföra följande.

Vid en del institutioner förekommer i vissa fall redan i dag en specialisering av forskningen. Detta är ett sätt att åstadkomma fördjupning och koncentration av resurser. Det förekommer också en längre gående specialisering än på produkter nämligen i mera begränsade discipliner eller i specifika problem. En profilering enligt utredningens förslag kan emellertid inom ett vetenskapsområde under uppbyggnad enligt min mening komma att bli alltför begränsande. Det kan under sådana förhållanden vara givande för forskningen om den kan bedrivas inom likartade områden men från helt olika utgångspunkter. Jag anser därför att det bör ankomma på SJFR att genom planering och samordning främja stödet till institutioner där kompetens finns. Genom det övergripande ansvar SJFR får minskar risken för onödigt dubbelforskning.

2.4 Finansiering

Utredningen har föreslagit att statens insatser för livsmedelsforskning inom en femårsperiod ökas kraftigt. Näringsforskningsresurserna föreslås fördubblade under femårsperioden. Näringslivets insatser bör enligt utredningen öka i samma omfattning. Vidare föreslår utredningen att staten tar upp förhandlingar med livsmedelsindustrin rörande dess finansiella medverkan i en utbyggd forskning kring delar av livsmedelsområdet.

Flertalet remissinstanser ansluter sig till utredningens bedömningar av medelsbehovet. Åtskilliga remissinstanser, främst inom den enskilda sektorn, avvisar emellertid förslaget att industrin skall delta i finansieringen av långsiktig kunskapsuppbyggnad. Därvid framhålls i huvudsak att staten bör ensam svara för finansieringen av forskningen vid universitet och högskolor. Dock kan överläggningar tänkas rörande avgränsningar för statens ansvar resp. näringslivets engagemang för FoU-verksamhet inom sektorn.

För egen del vill jag anföra följande. Hårda krav på rationaliseringar gäller för hela den statliga sektorn. I sig angelägna reformer måste finansieras genom omfördelning av befintliga resurser. Insatser för FoU-verksamhet har ingått som central del av regeringens politik att öka produktiviteten och stimulera den ekonomiska tillväxten. Resursförstärkningar även inom högt prioriterade forskningsområden måste dock ske i första hand genom omfördelning av befintliga resurser.

Det uttalades i anslutning till förra årets proposition om forskning att bl. a. livsmedelsforskning skulle prioriteras. En förstärkning av kompetensen och en fördjupning av den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden måste emellertid i stor utsträckning finansieras genom en fortgående omprövning och omfördelning av befintliga resurser. I detta syfte har jag i min anmälan till budgetpropositionen 1985 förordat en omfördelning inom ramen för SLU:s verksamhet. För att möjliggöra angelägen kunskapsuppbyggnad och stöd till livsmedelsforskningen bör dock ytterligare medel anvisas till

SJFR. Jag är medveten om att alla angelägna behov inte kan tillgodoses genom de tillskott som jag nu föreslår. Det innebär att stora krav ställs både på SJFR som fördelar dessa resurser och på de forskare som förväntas göra betydande insatser inom livsmedelsforskningen.

Den livsmedelsforskning som rymts inom STU:s ramprogram om cerealier är som jag tidigare antytt av sådant slag att den enligt de riktlinjer som jag nyss har förordat i fortsättningen kommer att ingå i SJFR:s ansvarsområde. Regeringens tidigare nämnda beslut innebär att stöd för forskningen inom programmet utgår för budgetåren 1984/85–1987/88 med 3, 3,1, 3,2 resp. 3,3 milj. kr. Enligt min mening saknas anledning att nu flytta över ansvaret för stödet till ramprogrammet till SJFR. Frågan får aktualiseras i anslutning till budgetpropositionen år 1988. Jag förutsätter att under programtiden uppkommande samordningsfrågor kan lösas i samförstånd mellan SJFR och STU.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört föreslår jag att anslaget till SJFR förstärks med 6 milj. kr. utöver vad jag har föreslagit i budgetpropositionen 1985, varav 3 milj. kr. utgör en engångsanvisning. Jag har därvid räknat medel för arbetet med att ta fram ett långsiktigt program för livsmedelsforskning. Vidare har jag räknat medel för mellantjänster. Ytterligare insatser inom området får ske genom omfördelning av befintliga resurser.

I enlighet med utredningens förslag har överläggningar hållits med företrädare för livsmedelsindustrin och för producent- och konsumentkooperationen. Ifrågavarande industri har en mycket heterogen sammansättning. Jag bedömer därför möjligheterna som små att inom ett sammanhållet program bedriva en av staten och industrin gemensamt finansierad forskning. Jag är emellertid övertygad om att det finns ämnesområden, t. ex. avseende närings- och kvalitetsfrågor, där industrin kan vara intresserad av en gemensamt finansierad forskning.

Branschforskningsinstitutet har möjlighet att bedriva uppdragsforskning genom s. k. delkollektiv vid sidan av den programbundna verksamheten. Villkoren för delkollektiven innebär som regel att staten och ett eller flera intresserade företag delar lika på kostnaden för mer tillämpad kunskapsuppbyggande verksamhet. En viss vetenskaplig prövning sker i det sammanhanget men andra aspekter har väl så stor betydelse, t. ex. möjligheter till teknisk och industriell förnyelse och bedömningar om marknaden i fråga för processen eller produkten.

Motsvarande möjligheter skulle enligt min mening kunna erbjudas olika intressenter i livsmedelskedjan inom ramen för samhällets ökade insatser för forsknings- och utvecklingsarbete via SJFR. En del av resurstillskottet till SJFR bör mot denna bakgrund avsättas för gemensamma insatser med intresserade delar av näringslivet i form av mer tillämpad men även långsiktig kompetensuppbyggnad, i första hand vid högskoleinstitutioner. Jag vill här erinra om de förnyelsefonder som riksdagen nyligen beslutat om. Det bör ankomma på SJFR att avgöra hur stor del av resurstillskottet som skall avsättas för ändamålet.

3 Övriga frågor

Jag vill i detta sammanhang också ta upp en fråga rörande vattenbruk. I prop. 1983/84: 107 om forskning förordades en uppbyggnad av forsknings- och utvecklingsverksamheten rörande odling av fisk, skaldjur m. m. Särskilda medel anvisades för ändamålet, bl. a. till SLU. Vidare bemyndigades regeringen att inrätta en tjänst vid SLU som professor, personlig för Hans Ackefors. Denne har anmält att han inte har möjlighet att åta sig professuren. Styrelsen för SLU har utarbetat ett förslag till ämnesinnehåll på professuren som motsvarar kraven på den avsedda uppbyggnaden av vattenbruksområdet. Jag föreslår att professuren inrättas i vattenbruk, särskilt fiskodlingens biologi och teknik. En utgångspunkt är att innehavaren av tjänsten också skall ansvara för samordningen av verksamhet på ifrågavarande område mellan SLU och SVA.

4 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att ändra benämningen av tjänster som professor (L 24/26) i enlighet med vad jag har förordat,
2. bemyndiga regeringen att inrätta en tjänst som professor (L 24/26) i enlighet med vad jag har förordat,
3. att till *Skogs- och jordbrukets forskningsråd* för budgetåret 1985/86 utöver i prop. 1984/85: 100 bil. 11 förslaget reservationsanslag anvisa ytterligare 6 000 000 kr.

Vidare hemställer jag att regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört om livsmedelsforskningens inriktning och organisation.

5 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition förelägga riksdagen vad föredraganden har anfört för de åtgärder och det ändamål som han har hemställt om.

Sammanställning av remissyttrandena över utredningens om svensk livsmedelsforskning betänkande (SOU 1983: 69) Livsmedelsforskning I

1 Remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av försvarets forskningsanstalt, socialstyrelsen, statens pris- och kartellnämnd, konsumentverket, universitets- och högskoleämbetet, lantbruksstyrelsen, statens livsmedelsverk, statens jordbruksnämnd, statens industriverk, styrelsen för teknisk utveckling, statskontoret, riksrevisionsverket, forskningsrådsnämnden, medicinska forskningsrådet, Sveriges lantbruksuniversitet, skogs- och jordbrukets forskningsråd, 1983 års livsmedelskommitté, Lantbrukarnas riksförbund, Kooperativa förbundet, Industriförbundet, Grossistförbundet, Handelsn samarbetsorgan i jordbruksfrågor, Trädgårdsnäringsn riksförbund, Institutet för storhushållens rationalisering, Svenska förpackningsforskningsinstitutet, Sveriges fiskares riksförbund, Stiftelsen SIK-Svenska Livsmedelsinstitutet, Stiftelsen Svensk Näringsforskning, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation, Centralorganisationen SACO/SR och Sveriges Civilingenjörersförbund.

Universitets- och högskoleämbetet har bifogat yttranden från universitetet i Stockholm, Karolinska institutet, Uppsala universitet, som inhämtat yttranden från medicinska fakultetsnämnden och institutionen för utbildning av barnvårdslärare, ekonomiföreståndare, hushålls- och textillärare, universitetet i Lund, som inhämtat yttrande från medicinska fakultetsnämnden och Kemacentrums styrelse, högskolan i Kalmar, universitetet i Göteborg, som inhämtat yttranden från fakultetsnämnden vid matematisk-naturvetenskapliga fakulteten samt linjenämnden för utbildning i kost och näringsekonomi, Chalmers tekniska högskola och universitetet i Umeå. Landsorganisationen i Sverige har bifogat yttrande från Svenska Livsmedelsarbetareförbundet.

Yttranden har dessutom inkommit från Institutet för internationell ekonomi vid Stockholms universitet, Livsmedelskollegiet, Ingenjörsvetenskapsakademien och Svalöf AB samt ett yttrande från Alfa-Laval Food & Dairy Engineering, Frigoscandia AB, Tetra Pak AB och AB Åkerlund & Rausing.

2 Allmänna synpunkter

2.1 Socialstyrelsen: — — — i olika sammanhang påtalat behovet av ökade insatser för forskning och utveckling inom kost- och livsmedelsområdet, inte minst i fråga om human näringsforskning. Socialstyrelsen delar helt utredningens uppfattning att de nuvarande låga insatserna på området är

oförsvarliga med hänsyn till livsmedlens betydelse för hälsa och välbefinnande. — — — utredningen (behandlar) endast de led i livsmedelssystemet som följer efter primärproduktionen. Av flera skäl hade det varit önskvärt att hela systemet kunnat belysas. — — — utredningen berör knappast frågan om en omfördelning av FoU-resurserna inom livsmedelssektorn till förmån för de senare leden i kedjan.

2.2 Statens pris- och kartellnämnd: Utredningen har förtjänstfullt beskrivit produktionssystemen för livsmedel och redogjort för livsmedelsforskningens nuvarande omfattning, inriktning och organisation. — — — de komperativa resonemangen i betänkandet till stora delar har fått ersätta en genomgripande analys av behov och krav på livsmedelsforskningen. Att forskningsinsatserna inom livsmedelssektorn — satt i relation till förädlingsvärdet — är lägre än inom tillverkningsindustrin behöver inte innebära att den är för liten. — — — Utredningen ger begreppet livsmedelsforskning en så vid definition att det även inrymmer viss utredningsverksamhet. — — — Frågan är om inte fler instanser än de som redovisats i betänkandet ägnar sig åt verksamhet som inryms i utredningens definition av forskning. — — — Det är därför möjligt att de samlade medlen för livsmedelsforskning i själva verket är större än de belopp som redovisas i betänkandet.

2.3 Konsumentverket: Konsumentverket ser positivt på att livsmedelsforskningen i sin helhet kartläggs och analyseras och att förslag lämnas för att effektivisera och modernisera forskningen på området.

2.4 Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ): UHÄ finner — — — att rapporten ger en god överblick över livsmedelsforskningens nuvarande inriktning och organisation och tillstyrker i stort de framlagda förslagen.

2.4.1 Uppsala universitet: — — — ett delbetänkande, som ger en värdefull lägesbeskrivning och väl underbyggda förslag till förstärkningar.

2.4.2 Uppsala universitet, medicinska fakultetsnämnden: Utredningen — — — är översiktligt och klart skriven och ger en värdefull faktainformation.

2.4.3 Uppsala universitet, institutionen för utbildning av barnavårdslärare, ekonomiföreståndare, hushålls- och textillärare: Utredningen ger en översiktlig och värdefull information om vilka forskningsinsatser som görs inom livsmedelsområdet. — — —

2.4.4 Göteborgs universitet, fakultetsnämnden vid matematisk-naturvetenskapliga fakulteten: Den framlagda rapporten ger på ett till stora delar lättillgängligt sätt en god överblick av livsmedelsforskningens nuvarande inriktning och organisation.

2.4.5 Göteborgs universitet, linjenämnden för utbildning i kost och närings-ekonomi: --- delar --- utredningens uppfattning att resurserna för livsmedelsforskning bör förstärkas. --- forskningen bör byggas ut och breddas samtidigt som en viss samordning av resurserna sker.

2.4.6 Chalmers Tekniska Högskola: Utredningen är mycket välskriven och genomarbetad. Vi tycker att utredningen i stort är mycket bra.

2.4.7 Umeå universitet: Utredningen behandlar ett område av stort intresse för Umeå universitet och för den norra regionen.

2.5 Lantbruksstyrelsen: --- tillstyrker utredningens förslag vad avser åtgärder för att åstadkomma en helhetssyn och samordning inom den samlade livsmedelsforskningen.

2.6 Statens livsmedelsverk: --- instämmer i utredningens påpekande att svensk livsmedelsforskning är av hög kvalitet och att resurser i form av lokaler och utrustning också har en god standard vid en internationell jämförelse. De internationella kontakterna inom såväl näringslära som de livsmedelsvetenskapliga ämnena i vid mening är väl utvecklade. --- En --- svaghet i betänkandet är att utredningen inte kartlagt de enskilda forskningsrådets och andra viktigare forskningsmedelsbeviljande organisationers (---) ansvarsområden och finansiering av livsmedelsforskning. --- av intresse att se hur och i vilken omfattning exempelvis medicinska forskningsrådet (MFR) finansierat näringsforskning. --- Livsmedelsverkets verksamhet omnämns endast kortfattat i betänkandet. Utredningen synes ha glömt bort den omfattande undersökningsverksamhet på livsmedelsområdet som bedrivs vid verket och som i stor utsträckning berör livsmedelssäkerhet. --- inom livsmedelsverket har byggts upp en särskild kostsektion under ledning av en professor. --- Även beträffande livsmedelstoxikologi förbises livsmedelsverkets insatser och undersökningsresurser. Vid verket finns landets enda professur i livsmedelstoxikologi samt en laboratur i samma ämne.

2.7 Statens jordbruksnämnd (JN): --- finner det --- rimligt att en viss omfördelning av forskningsresurserna från råvaruledet till övriga led i livsmedelskedjan görs. I övrigt tillstyrker JN betänkandets förslag om ökade resurser till livsmedelsforskningen (leden efter råvaruledet).

2.8 Styrelsen för teknisk utveckling (STU): Utredningen belyser den obalans som f.n. råder mellan FoU-insatser i anslutning till olika delar av livsmedelskedjan. --- Några motiveringar utöver obalansen till varför livsmedelsforskningen skall ökas ges inte, t. ex. konsumentaspekter, folkhälsoskäl, jordbruks- eller industripolitiska skäl. STU anser det viktigt att

motiven redovisas eftersom det bör bli styrande för inriktning och avvägning på detta område i framtiden.

2.9 Statskontoret: Statskontoret delar utredningens uppfattning att ökade resurser bör allokeras till problemområden i livsmedelskedjans senare delar.

2.10 Riksrevisionsverket (RRV): — — — RRV konstaterar att utredningen avser att redovisa resultaten av sina fortsatta överväganden under hösten 1984. Då beräknas även 1983 års livsmedelskommitté lägga fram sitt slutbetänkande. Enligt RRVs uppfattning bör ett beslut om den framtida livsmedelsforskningens lämpliga dimensionering, inriktning och organisation anstå i avvaktan på det mer fullständiga beslutsunderlag som då torde föreligga. — — — RRV kan instämma i utredningens uppfattning att det kan vara befogat att livsmedelsforskningen i framtiden ägnar ökad uppmärksamhet åt de senare leden i livsmedelskedjan. RRV anser dock inte att det på grundval av de resonemang som förs i betänkandet går att avgöra vilken omfattning och inriktning denna forskning bör ha. — — — förutsätter — — — en genomlysning av vilka intressen och krav som bör utgöra utgångspunkt för och styra såväl primärproduktionsforskningen som forskningen i livsmedelskedjans senare led. Genom att utredningen i sina överväganden inte närmare diskuterat den rena jordbruksforskningen försvåras — — — en bedömning av vilka möjligheter som finns att genom omprioriteringar inom ramen för nuvarande resurser tillgodose behovet av föreslagna ökade medel för forskning i livsmedelskedjans senare led.

2.11 Forskningsrådsnämnden: Nämnden anser att utredningen innehåller en utomordentlig beskrivning av den svenska livsmedelsforskningen av idag. Samtidigt vill vi kanske något beklaga den avgränsning av ämnesområdet som gjorts i och med att man bl. a. uteslutit primärproduktionen. — — —

2.12 Sveriges lantbruksuniversitet: Utredningen är som helhet välgjord och utredaren har på ett systematiskt sätt kartlagt svensk livsmedelsforskning och lämnat konstruktiva förslag på verksamhetens framtida organisation och finansiering.

2.13 Skogs- och jordbrukets forskningsråd: Betänkandet är en värdefull kartläggning av livsmedelsforskningen i Sverige. — — — Livsmedelsforskningen bör inte längre vara produktionsinriktad utan en helhetssyn måste läggas på forskningen.

2.14 1983 års livsmedelskommitté: — — — Kommittén tillstyrker det nu remitterade betänkandets förslag om ökade resurser till forskning som berör livsmedelskedjans senare led.

2.15 Lantbrukarnas riksförbund (LRF): LRF konstaterar att utredningen lämnat en god redovisning av förhållandena i livsmedelskedjan så långt detta varit möjligt. Relevanta data om ekonomiska förhållanden i kedjans senare led saknas dock.

2.16 Kooperativa förbundet (KF): KF får — — — uttrycka sin positiva uppskattning av den gedigna och omfattande enmansutredningen om livsmedelsforskningen i Sverige, — — — KF (delar) inte utredningens påstående att "nuvarande låga insatser på området är oförsvarliga".

2.17 Sveriges Industriförbund: Industriförbundet vill inledningsvis med tillfredsställelse notera utredningens uttalande att forskning på livsmedelsområdet bör utgå från en helhetssyn på livsmedelskedjan och organiseras med hänsyn härtill.

2.18 Sveriges Livsmedelsindustriförbund (SLIM): — — — I betänkandet har — — — på ett mycket förtjänstfullt och belysande sätt behandlats den första delen av livsmedelskedjan, medan distribution och storhushåll fått en mycket blygsam behandling. — — — I utredningsdirektiven finns även nämnt, att uppmärksamhet bör ägnas åt forskningens betydelse för förädlings- och utrustningsindustrin. Den senare delen borde enligt SLIMs uppfattning ha behandlats utförligare i utredningen. — — — I betänkandet finns — — — ingen analys av exportindustrins eventuella specialbehov.

2.19 Sveriges Grossistförbund: Inledningsvis vill vi uttrycka vår tillfredsställelse över utredarens uppfattning av livsmedelsforskningen efter primärproduktionsledet framgent bör omfattas av utvidgade insatser och att resurser härför tillskapas.

2.20 Handelns samarbetsorgan i jordbruksfrågor: Vi delar utredningens uppfattning om värdet av utvidgat forsknings- och utvecklingsarbete inom den totala livsmedelskedjan.

2.21 Trädgårdsnäringens Riksförbund (TRF): — — — Särskilt vill vi betona utredningens påpekande "att forskning på livsmedelsområdet bör utgå från en helhetssyn på livsmedelskedjan och organiseras med hänsyn till detta behov".

2.22 Sveriges Fiskares Riksförbund (SFR): I utredningen påstås "att bruttoproduktionen i fiskerinäringen väntas förbli oförändrad under 1980-talet". SFR vill här påstå att Sverige har en stor möjlighet att öka sin bruttoproduktion av fisk. — — —

2.23 Stiftelsen Svensk Näringsforskning: Stiftelsen hälsar med tillfredsställelse att en översyn av livsmedelsforskningen kommit till stånd. Det är en välgörande helhetssyn som präglar hela utredningen.

2.24 Landsorganisationen i Sverige (LO): — — — LO, — — — (vill) framhålla det värdefulla i att livsmedelsforskningens problem preciserats. — — —

2.24.1 Svenska Livsmedelsarbetareförbundet: Utredningen presenterar första samlade översynen av livsmedelsforskningen efter primärproduktionen som gjorts i Sverige. En sådan samlad översyn är av utomordentligt stort värde inom ett område där organisation och finansiering är så splittarat. — — —

2.25 Tjänstemännens centralorganisation (TCO): — — — TCO anser — — — att livsmedelsforskningen får en tvärvetenskaplig inriktning, att samordning av forskningsinsatserna från staten resp. näringslivet sker, att samrådsorgan inrättas för att skapa broar mellan olika institutioner och forskningsområden, att resurser tillförs för att skapa rutiner för samordning av forskningsrön mellan olika discipliner.

2.26 Centralorganisationen SACO/SR: Utredarna har gjort en värdefull kartläggning av de nuvarande forskningsinsatserna inom livsmedelsområdet. — — — SACO/SR kan — — — ställa sig bakom förslagen om att forskningsinsatserna bör öka inom livsmedelsområdet.

2.27 Institutet för internationell ekonomi: Det hade — — — varit värdefullt om utredningen vinnlagt sig om en motivering till varför just livsmedel skall inta en särställning inom offentligt finansierad forskning. — — — Det är inte alls klarlagt i utredningen vid vilka beslutstillfällen bristen på helhetssyn (— — —) har medfört problem för svensk forskning. — — — Det hade naturligtvis varit värdefullt att få något sådant mycket utförligt redovisat i utredningen. — — — svårt att se att Livsmedelsforskning I kan utgöra beslutsunderlag för en ökning och omfördelning av statliga anslag.

2.28 Livsmedelskollegiet: Livsmedelskollegiet vill inledningsvis betona Kollegiets tillfredsställelse med huvuddragen i utredningens betänkande.

2.29 Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA): IVA anser att utredningen Livsmedelsforskning I (— — —) på ett utmärkt sätt beskriver produktion och konsumtion av livsmedel i Sverige och den ger en god översikt över ämnesområdet. — — — Förslaget att forskningen på området bättre skall svara mot livsmedelskedjans olika länkar är bra. — — — Enligt IVAs uppfattning har utredningen undervärderat de industriella och industripolitiska aspekterna av livsmedelsforskningen.

2.30 Alfa Laval m. fl.: Vi anser — — — att utredningen på ett förtjänstfullt sätt har belyst och beskrivit situationen på livsmedelsområdet i Sverige.

3 Kunskapsbehov inom olika verksamhetsområden

3.1 Försvarets forskningsanstalt: Det är — — — angeläget att det sker en samordning mellan föreliggande delbetänkande, fortsatt arbete och den pågående särskilda utredning som behandlar livsmedelsförsörjningens sårbarhet. — — —

3.2 Socialstyrelsen: — — — Utredningen och dess förslag inriktas i hög grad på produktions- och produktivetsfrågor, något som i och för sig utgör förutsättningar för måluppfyllelse på andra områden. Mot bakgrund av en allt mer övertygande kunskap om sambanden mellan kost och hälsa och livsmedelskonsumtionens beroende av flera olika faktorer, hade det dock varit naturligt med en starkare betoning av dessa problemområden. — — — Socialstyrelsen har också ett intryck av att forskning om betydelsen för livsmedlens egenskaper av processer eller metoder för beredning och förädling, främst från hälsosynpunkt, varit mindre intressant för utredaren. Mot bakgrund av den snabba utvecklingen, bioteknologiskt eller i andra avseenden, borde en sådan forskningsinriktning vara en av de prioriterade på området. — — — Socialstyrelsen vill också framhålla behovet av att processtekniker och mätmetoder utvecklas för att minska energiberoendet, liksom metoder som förhindrar eller minskar utsläpp till mark och vatten av organiskt material och miljöpåverkande kemikalier. — — — Vid sidan av de medicinska och biologiska aspekterna på livsmedelsforskningen vill socialstyrelsen också framhålla de samhälls- och beteendevetenskapliga. — — — Enligt socialstyrelsens mening borde livsmedelskonsumtionen ha fått en mer framträdande plats i utredningen, — — —.

3.3 Konsumentverket: — — — livsmedelsproduktionen bör utgå från konsumenternas behov. Som underlag för framtida forskning och som styrmedel för produktutveckling, distribution och informationsinsatser på livsmedelsområdet är det därför av största vikt att statistiken rörande livsmedel, mat och matvanor utvecklas. Med ledning av aktuell konsumtionsstatistik torde det vara möjligt att styra produktion, förädling och distribution av livsmedel på sådant sätt att överskottsproduktion kan undvikas. — — —

3.4.1 Uppsala universitet, rektorsämbetet: — — — instämmer i utredningens slutsats att stort behov föreligger av insatser både inom grundforskning och tillämpningsinriktad forskning utefter hela livsmedelskedjan. — — — Hälsotillståndets samband med kosten är numera uppenbart för de allra flesta och därför måste vi öka vårt vetande på området. Den samhällseko-

nomiska och sysselsättningspolitiska sidan av livsmedelsproduktionen har utredningen klart visat ha en betydande omfattning och bör därför ytterligare klarläggas genom ökade forskningsinsatser.

3.4.2 Uppsala universitet, medicinska fakultetsnämnden: — — — En direkt koppling mellan livsmedelsproduktionsled och medicinsk-epidemiologisk och preventiv verksamhet är — — — ytterst önskvärd. Uppsala erbjuder via INU unika möjligheter för livsmedelsforskningen vid SLU att samarbeta med primärvårdens akademiska företrädare — — —

3.4.3 Umeå universitet: Kopplingen mellan näringsforskning/livsmedelsforskning och den industriella produktionen av livsmedel är väsentlig och styr i stor utsträckning framtidens produktutveckling på området. Utvecklingen av nya produkter och marknadsidéer samt användningen av nya råvaror, är i stor utsträckning förknippade med produktion och sysselsättning inom livsmedelsindustrin. — — — det är angeläget att via produktutveckling hitta nya produkter som är väl anpassade till vårt nuvarande och framtidens minskade energibehov, men som samtidigt täcker vårt behov av essentiella näringsämnen. — — — Utredaren kommenterar att konsumenterna kommer att få ett allt större inflytande på livsmedelsproduktionen i framtiden men att deras preferenser är svåra att bedöma. Vi delar inte denna uppfattning. — — — Konsumenterna kommer att kräva livsmedel som förenar tre faktorer: God smak, näringsriktighet och acceptabelt pris.

3.5 Lantbruksstyrelsen: Styrelsens uppfattning är att fortfarande kan forskningen inom primärproduktionens områden bidra med stora samhällsekonomiska vinster genom att anvisa ytterligare produktivets- och kvalitetsförhöjande produktionsmetoder. Liksom hittills behövs särskilda åtgärder, bl a rådgivning, för att ny kunskap snabbt skall kunna integreras i företagsutveckling och praktiskt tillämpad produktionsteknik.

3.6 Statens livsmedelsverk: Livsmedelsverket vill betona vikten av att forskning behövs inom alla delar av livsmedelskedjan. — — — Det är viktigt att ökade resurser tillförs forskning om livsmedelsförädling, -beredning, -förpackning och -distribution samt tillagning av livsmedel i hem och storhushåll. Härvid måste problem rörande livsmedelssäkerhet särskilt beaktas. — — — med hänsyn till livsmedlens och kostens betydelse för vår hälsa och vårt välbefinnande, (är det) oförsvarligt att nuvarande forskningsinsatser på näringsområdet är så små. — — — det finns behov av en bättre statistik om kost, kostvanor och förändringar i dessa.

3.7 Statens industriverk (SIND): — — — utrustningsindustrin för livsmedelssektorn är en mycket heterogen industri vars omfattning och betydelse inte

finns klarlagd. Enligt utredningens och SINDs uppfattning finns här ett stort behov av närmare analys av det ömsesidiga beroendet mellan utrustningsindustrin och de olika livsmedelssektorerna. — — — Mot bakgrund av den ojämna fördelningen av forskningsmedel och det klargjorda behovet av forskning i leden efter råvaruproduktionen finner SIND det angeläget med förstärkta forskningsinsatser i dessa led och stöder därmed utredningens förslag till åtgärder. — — — Tillsammans med föreslagna åtgärder för samordning bör förslagen innebära ett effektivare resursutnyttjande.

3.8 Forskningsrådsnämnden (FRN): — — — Tonvikten i FRNs forskningsprogram ligger på konsumentperspektivet och nämnden anser att den förstärkning av livsmedelsforskning som föreslås i utredningen i första hand skall tillföras forskning med en sådan inriktning. Det är enligt vår uppfattning alltså inte den produktivitetinriktade forskningen som i första hand behöver förstärkning.

3.9 Sveriges lantbruksuniversitet: Utredningen är starkt centrerad till livsmedelsindustrins och "process"-industrins frågeställningar. Man skulle kunna önska en mer utförlig diskussion om industrialiseringen av livsmedelshandlingen enbart är av godo. — — — Tankarna kring en mer decentraliserad livsmedelshandling och konsekvenserna härav för forskningens inriktning är inte berörda. — — — Utredningen har inte tagit upp och belyst möjligheterna till ett ökat nordiskt samarbete inom livsmedelsforskningen. — — — Långsiktig kunskapsuppbyggnad inom livsmedelsforskningen är väl lämpad för ett nordiskt samarbete. — — — Lantbruksuniversitetet finner det nordiska samarbetet inom livsmedelsområdet så angeläget att man snarast bör finna lämpliga samverkansformer inom området. — — — Näringsforskningen har — — — delvis hamnat mellan de anslagsgivande organen så att inget organ känt det fulla finansiella ansvaret för denna. Lantbruksuniversitetet tillstyrker en föreslagen upprustning inom området.

3.10 Skogs- och jordbrukets forskningsråd (SJFR): SJFR anser att det borde ha varit av värde om utredningen närmare belyst möjligheterna till ett nordiskt forskningssamarbete. — — — Utredningen borde också utförligare ha behandlat en decentraliserad livsmedelshandling med en ökad konsumtion av färsk föda. Nu betonas alltför mycket livsmedelsindustrins och processindustrins roll i livsmedelshandlingen. — — — Utredningen har inte berört den omfattande forskning rörande sambanden kost och hälsa som traditionellt bedrivs med stöd av bla medicinska forskningsrådet (MFR) — — —

3.11 Lantbrukarnas riksförbund: Utvecklingen inom livsmedelssektorn kan inte ses isolerat från andra näringsgrenar. Utvecklingen i andra länder måste också beaktas trots det gränsskydd vi har på många livsmedelspro-

dukter. Detta ställer krav på en fortsatt teknisk och ekonomisk utveckling inom berörda branscher. Den ökade medvetenheten hos konsumenterna för kvalitet i vid bemärkelse, såväl näringsmässig som gastronomisk, måste också fångas upp. Allt detta ställer krav på forskning och utveckling. — — — statens insatser för forskning för de tre senare leden i livsmedelskedjan (är) underdimensionerade. Utredningens förslag till en samordning och en förstärkning av dessa insatser hälsas därför med tillfredsställelse. — — — Det hade varit en fördel, om utredningen närmare hade diskuterat målen för livsmedelsforskningen i relation till de mål som satts upp för jordbruks- och livsmedelspolitiken. — — —

3.12 Kooperativa förbundet (KF): — — — KF förordar en betydande ökning av FoU-insatserna både inom livsmedelsindustrin och distributionen och vad gäller tillagningen såväl i storkök som i hemmen, där den dominerande arbetsinsatsen för livsmedlens slutliga färdigställande sker.

3.13 Sveriges Grossistförbund: I sammanhanget vill vi framhålla den utveckling och forskning som handeln bedriver inom logistikområdet. Under senare år har denna forskning gett till resultat avsevärda förbättringar vad avser bl. a. förpackningsutveckling, fysisk varuhantering och distributionsteknik.

3.14 Trädgårdsnärings Riksförbund: Den satsning som SLU gjort på post-harvestforskning borde ytterligare breddas för att också omfatta de produkter som kan vara eller bli aktuella för export. — — — Förädlingsindustrin inom trädgårdsområdet har ofta haft betydande problem. — — — För att förädlingsindustrin skall få bättre möjligheter behövs — — — förutsättningarna förbättras bl a genom utökad forskning. — — — För att utveckla såväl primärproduktionen som de efterföljande leden, är det viktigt att det finns en teknisk forsknings- och försöksverksamhet som täcker trädgårdsprodukternas hantering, alltifrån produktion till konsumtion.

3.15 Svenska Förpackningsforskningsinstitutet: Forskningen inom livsmedelsområdet är i princip helt koncentrerad till råvaror och produktion. Aktiviteterna efter produktionen, dvs förpackningar, lager, hantering och transporter, är enbart föremål för mindre, isolerade forskningsinsatser. — — — Det är livsmedelsindustrin och förpackningsindustrin tillsammans som ger livsmedlen den hållbarhet och transporterbarhet som är nödvändig för en regelbunden försörjning. Sådant samarbete är också en förutsättning för framgångsrika exportsatsningar.

3.16 Sveriges Fiskares Riksförbund (SFR): — — — SFR ser — — — med stor förvåning att utredningen hänvisar fiskerinäringsens FoU behov till en närstående sektors speciella förutsättningar och då med tanke på att fiskodlingen har en produktionsvolym som understiger 1 % av yrkesfiskets.

3.17 Tjänstemännens centralorganisation (TCO): TCO anser att det är av största vikt att satsningar görs på de speciella områden som man i utredningen tar upp som eftersatta. — — — Speciellt vill TCO framhålla den stora bristen på relevanta undersökningar av den faktiska konsumtionen av livsmedel. — — — TCO anser att den faktiska konsumtionen bör bestämma huvudinriktningen av en seriös konsumentinriktad livsmedelsforskning. — — —

3.18 Sveriges Civilingenjörskörbundet: — — — En viss överföring av medel från forskning som berör primärproduktion till kunskapsutveckling till stöd för utveckling av varor för export borde vara möjlig. — — —

3.19 Institutet för internationell ekonomi: Om man har folkhushållets intresse för ögonen måste ökad forskning syftande till att möjliggöra en exportstrategi för svenska livsmedel alltså starkt avrådas ifrån.

4 Resursbehov inom olika ämnesområden

4.1 Försvarets forskningsanstalt (FOA): FOA delar tankarna om forskningens koncentrerings till olika centra i Sverige samt att en ökad samordning bör eftersträvas. Specialiseringen bör dock ej drivas för långt utan hänsyn bör även tas till andra etablerade institutioner (motsv) där livsmedelsanknuten forskning bedrivs. — — — FOA anser även att den ökade satsningen på näringsforskningen är väl motiverad och att den även har betydelse ur försvars- och beredskapsskal. Därvid bör sambanden mellan kost/sjukdomar, kost/fysik och mental prestation beaktas. — — — instämmer i delbetänkandets syn på bioteknikens betydelse för livsmedelsforskningen och att de områden inom biotekniken är viktiga som UHÄ och andra utredningar har framhållit.

4.2 Socialstyrelsen: I fråga om forskningsinstitutionernas profilering och specialisering vill socialstyrelsen ansluta sig till det särskilda yttrandet av experten Hallström. — — — Beträffande ansvaret för kost-, närings- och livsmedelsforskningen anser socialstyrelsen att kosten som hälsofaktor och kosthålllets sociala betydelse framstår som ett allt angelägnare kunskaps- och problemområde som därtill uppvisar en mycket stor komplexitet. Dessa aspekter har hittills haft mycket svårt att hävda sig gentemot tex teknologiska, jordbruksekonomiska mfl aspekter. — — —

4.3 Statens pris- och kartellnämnd (SPK): Angående forskningens profilering och specialisering ansluter sig SPK till vad som sägs i experten Bengt Hallströms särskilda yttrande. — — —

4.4 Konsumentverket: — — — Områden som — — — bör prioriteras är enligt verkets mening forskning rörande sambandet mellan hälsa å ena sidan och kost, mat- och levnadsvanor samt hushållens ekonomi å andra sidan. — — — Utredningen anser — — — att forskning kring livsmedlens tillredning och hantering i övrigt intensifieras. Konsumentverket delar denna åsikt. — — — Verket anser att BEHT:s möjligheter till brukarinriktad forskning på nämnda områden (konsumentteknisk och hushållsekonomisk) bör förbättras. — — — Konsumentverket ifrågasätter förslaget att de olika forskande enheterna på livsmedelsområdet skall profileras — — — anser att samhällets medel bör satsas på forskning och kompetensuppbyggnad på mera allmänna områden — — — medan produktspecifik forskning bör bekostas av branschorganisationer.

4.5 Universitets- och högskoleämbetet: — — — tveksamt till förslaget att de olika forskande enheterna på livsmedelsområdet profileras med huvudansvar för olika produkter. — — —

4.5.1 Karolinska institutet, institutionen för medicinsk näringslära: — — — det kan helt allmänt konstateras att genomförandet av de föreslagna förstärkningarna skulle innebära en kraftfull stimulans åt svensk medicinsk näringsforskning.

4.5.2 Uppsala universitet, rektorsämbetet: — — — Denna (näringslära) forskning bör förstärkas, men samtidigt måste även tillämpad forskning stödjas. Den bör i första hand inriktas mot frågor kring hanteringen av livsmedel i storhushåll och i enskilda hushåll. — — — I detta sammanhang bör nämnas att universitetet har en underutnyttjad forskningspotential vid Institutionen för BEHT. — — — Rektorsämbetet instämmer i förslaget att ett nära och fördjupat samarbete mellan Uppsala universitet och Sveriges lantbruksuniversitet borde komma till stånd. — — —

4.5.3 Uppsala universitet, medicinska fakultetsnämnden: — — — resurserna till den humana näringsforskningen bör kraftigt ökas; — — — den profilering som under den relativt korta tid institutionerna för näringslära hittills fått verka varit av godo; — — —

4.5.4 Uppsala universitet, institutionen för utbildning av barnvårdslärare, ekonomiföreståndare, hushålls- och textillärare: — — — vill framhålla betydelsen av att större forsknings- och utvecklingsresurser även satsas på studier av mathantering och matlagningsmetoder i enskilda hushåll. — — — ser det som angeläget att sådan forskning — — — ser det som angeläget att sådan forskning kommer tillstånd såsom tvärvetenskapliga projekt där förutom näringsfrågor även frågor om ekonomi, pedagogik och marknadsföring studeras.

4.5.5 Lunds universitet, medicinska fakultetsnämnden: — — — fakultetsnämnden (anser) inte att närings- och livsmedelsforskningen skall profileras mot olika livsmedelsgrupper vid de olika universiteten, — — — En profilering mot olika livsmedelsgrupper, som utredningen föreslår, skulle omvandla dessa institutioner till branschinstitut av alltför begränsad karaktär.

4.5.6 Lunds universitet, Kemicentrum: — — — ansluter sig — — — helt till de synpunkter som framförts av experten Bengt Hallström i dennes särskilda yttrande. — — — vi ställer oss tveksamma till förslaget — — — att förstärka de livsmedelstekniska avdelningarna vid lantbruksuniversitetet.

4.5.7 Högskolan i Kalmar: Områden som särskilt bör prioriteras är FoU inom förädlingsledet, tex process- och produktutveckling — — — näringsforskningen i vid mening, — — —

4.5.8 Göteborgs universitet, fakultetsnämnden vid matematisk-naturvetenskapliga fakulteten: Fakultetsnämnden stöder professor Hallströms reservation. God forskning skall ges möjlighet att utvecklas oberoende av universitetsort. — — — Utredningen konstaterar att den livsmedelsbiologiska och livsmedelstekniska forskningen är koncentrerad till i stort sett tre orter, — — — fakultetsnämnden — — — förordar att också i fortsättningen utvecklingen bör koncentreras till de — — — orterna. — — — Det är fakultetsnämndens bestämda uppfattning att SIK bör få en fastare anknytning till universitet/högskola, tex i form av en institutionsbildning vid CTH/GU, så att den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden främjas. — — —

4.5.9 Göteborgs universitet, linjenämnden för utbildning i kost och närings ekonomi: — — — bristerna är särskilt stora vad gäller sambandet mellan kost och hälsa samt förädling i enskilda och storchushåll när det gäller forskningens nuvarande inriktning. Utbyggnaden av forskningen bör emellertid inte ske enbart till nu existerande discipliner. — — — ett ämnesområde "kostvetenskap" av mer tvärvetenskaplig karaktär (bör) byggas upp och förläggas till de institutioner för huslig utbildning som finns vid tre av landets universitet. — — — i stort sett samtliga enheter (seminarier, socialhögskolor, journalisthögskolor m fl) som införlivades med högskoleorganisationen 1977 — — — saknade fasta forskningsresurser. Ingenting — — — hindrar emellertid att de utgör bas för forskning i den nya högskolan. — — — finns redan en avsevärd kompetens rörande kostupplysning, kostkunskap, produktionskunskap, livsmedelsförädling m m vid dessa institutioner. — — — kostvetenskap som ämne (behöver inte) sakna egentligt hemvist som utredningen påstår. — — — "kostvetenskap" (bör) kunna utvecklas, och förläggas till ovan nämnda institutioner. — — —

4.5.10 Chalmers tekniska högskola: — — — ansluter — — — helt till det särskilda yttrande som Bengt Hallström har avgett. — — — näringsforskning, — — — har fått en omotiverat stark framtoning och en alltför detaljerad beskrivning.

4.5.11 Umeå universitet: — — — väsentligt att de grundläggande delarna av livsmedelsforskningen i huvudsak handhas av staten — — —. Vi anser — — — att näringsforskningen i första hand bör vara knuten till medicinsk fakultet. — — — Näringsforskningen i Umeå bör inriktas mot kost och hälsa ur sjukdomsförebyggande synvinkel. Institutionen bör även ha en inriktning mot det regionala näringslivet i Norrland. — — — instämmer också i de synpunkter som avgetts av Bengt Hallström i ett särskilt yttrande.

4.6 Lantbruksstyrelsen: — — — En utbyggnad av forskningen i livsmedelskedjans senare del får inte leda till att angelägen forskning på primärproduktionens område vid Sveriges lantbruksuniversitet eftersätts. — — —

4.7 Statens livsmedelsverk: Utredningen föreslår en ökning av resurserna för näringsforskning. Livsmedelsverket tillstyrker detta och vill i detta sammanhang betona vikten av att resurserna används för att ta fram ett bättre underlag för rekommendationer till allmänheten i frågor rörande kost och hälsa. — — — Det är en stor brist att i föreliggande betänkande ett så viktigt forskningsområde som livsmedelstoxikologi knappt har nämnts och att inget förslag lämnats till hur den nuvarande bristen på resurser inom detta område skall avhjälpas. — — — området livsmedelstoxikologi och riskvärdering i övrigt är av stor konsumentpolitisk betydelse och att det inom området behövs en reell resursförstärkning. — — — Livsmedelsverket vill dock instämma i utredningens förslag om att ramprogram bör utarbetas för olika produkter. — — —. Huruvida endast en institution skall ges huvudansvar för ett område eller om ramprogrammen skall styras på annat sätt bör ytterligare utredas. — — — Två nackdelar med det av utredningen föreslagna systemet bör omnämnas. Det kan vara mycket svårt för utomstående forskare att få del av en i praktiken redan fördelad resurs. — — — Sannolikt föreligger också ovilja från andra medelsbeviljande organ att finansiera forskning inom ramprogrammets område. Som allmän regel bör naturligtvis gälla att forskning förläggs dit där den bästa kompetensen finns. — — — Livsmedelsverket hälsar — — — med tillfredsställelse att utredningen föreslår en utökning av den livsmedelsmikrobiologiska forskningen. — — —. Verket anser emellertid att livsmedelsmikrobiologi är så viktig att ytterligare förstärkning behöver göras.

4.8 Statens industriverk: — — — de föreslagna åtgärderna innebär en specialisering av den tillämpade livsmedelsforskningen vid våra universitet och högskolor men att tyngdpunkten kommer att ligga på lantbruksuniversite-

tet — — — Detta innebär en möjlighet för primärproduktionsforskningen att få en bättre kontakt med de krav som ställs från livsmedelskedjans senare led och från forskningen i dessa led.

4.9 Styrelsen för teknisk utveckling (STU): STU anser det viktigt att personella och ekonomiska resurser utnyttjas effektivt. Profilering mellan institutioner anser STU nödvändig och ligger helt i linje med vad som sker vid utbyggnad av ny forskning, t ex inom data-, elektronik- och bioteknikområdena. — — — STU anser — — — att profilering bör ske utifrån vetenskapliga discipliner som t ex livsmedelskemi, -teknologi, -teknik etc. — — —

4.10 Statskontoret: Med ledning av de presenterade materialet är det inte möjligt att avgöra om omprioriteringar som utredningen föreslår är de som är möjliga. — — — en mera genomgripande utvärdering av pågående jordbruksforskning (borde) gjorts — — — en ökad satsning (måste) ske inom discipliner som bioteknik, genteknik samt grundläggande fysikalisk-kemisk forskning.

4.11 Forskningsrådsnämnden (FRN): Vad gäller området bioteknik vill FRN, som tagit initiativ till en pågående utredning rörande bioteknisk forskning, starkt instämma i betänkandets analys. — — — forskningsområden som konsumentbeteende, distributionssystem och organisationsformer inom livsmedelssystemet, styrmedel och konkurrensförhållanden inom detta system är viktiga problemområden i FRNs forskningsprogram inom livsmedelsområdet. — — — nämnden (är) tveksam till den branschvisa fragmenteringen av forskningen som föreslås. Vi instämmer i experten Bengt Hallströms särskilda yttrande.

4.12 Medicinska forskningsrådet (MFR): MFR vill understryka utredningens påpekande att näringsforskning i dag i Sverige förfogar över små personella såväl som materiella resurser — — —

4.13 Sveriges lantbruksuniversitet: Lantbruksuniversitetet ser med stor tillfredsställelse att utredningen föreslår en förstärkning av den livsmedelsmikrobiologiska forskningen. — — — Styrelsen — — — förordar med hänsyn till behovet att nu förstärka livsmedelsforskningen att den efter (prof. Olof) Claesson ledigblivna tjänsten inriktas mot mjölkproduktområdet. — — — Utredningen tar upp ytterligare ett antal förslag till omdisponeringar av främst mellantjänster. Lantbruksuniversitetet är inte nu berett att ta ställning till dessa förslag utan avser att successivt pröva behoven när utredningens förslag genomförs. — — — lantbruksuniversitetet (ställer sig) bakom utredningens förslag om profilerings och huvudansvar. — — — Förslaget att lägga huvudansvaret för cerealieforskningen till Lunds Universitetet är — — — tveksamt eftersom det i utredningen sägs om verksamheten vid

Lunds Universitet att samarbetet med forskningen inom primärproduktionen har liten omfattning och att den egna biologiska kompetensen är begränsad. — — — Lantbruksuniversitetet anser — — — att man bör kunna överväga ett delat ansvar mellan Lund och Ultuna. Motsvarande diskussion kan föras om oljeväxterna. — — — Lantbruksuniversitetet förutsätter att den forskning (vid Köttforskningsinstitutet i Kävlinge) som sker med medel från forskningsrådet bedrivs på samma villkor vad beträffar publicering etc som annan rådsfinansierad forskning. — — — *Trindsäd* (ärter, bönor m m) nämns inte i utredningen. — — — Institutionen för växtodling har kompetens inom forskning som berör dessa växter. — — — Kvalitén hos råvaror och livsmedelsprodukter från sk alternativa odlingsformer (t. ex. organisk-biologisk odling) behandlas inte av utredningen. — — — av intresse att få även denna sektor behandlad.

4.14 Skogs- och jordbrukets forskningsråd (SJFR): Vad beträffar utredningens förslag till näringsforskning stödjer SJFR den föreslagna upprustningen. — — — SJFR tillstyrker — — —, att vissa institutioner får ett huvudansvar för speciella områden. — — — Livsmedelsforskningen — — — måste inriktas mot en långsiktig grundläggande kunskapsuppbyggnad inom de existerande disciplinerna genetik, mikrobiologi, biokemi och fysiologi. Livsmedelsforskningen liksom näringsforskningen bör i sina tillämpade delar inriktas mot programområden. Väsentligt ökade forskningsinsatser är nödvändiga på områdena kost, hälsa och sjukdom.

4.15 1983 års livsmedelskommitté: Kommittén konstaterar — — — att — — — ökade resurser till viss del kommer att tas från dem som fn används för forskning rörande jordbruket. — — — En omfördelning av forskningsresurser är — — — enligt kommitténs mening angelägen.

4.16 Lantbrukarnas riksförbund (LRF): — — — Förbundet tillstyrker — — — de ämnesvisa prioriteringar som utredningen gjort. Ur LRFs synvinkel är därvid kompetensuppbyggnad för en kvalitetsbevarande hantering av råvarorna, näringsforskningen samt ekonomisk och social forskning kring livsmedelskedjan av störst intresse. Beträffande näringsforskningen bör nya resurser utnyttjas för att i första hand förstärka befintliga enheter. — — — Beträffande den oro som framkommer i det särskilda yttrandet från experten Hallström bör denna kunna mötas genom att huvuddelen av det statliga engagemanget läggs på SJFR. — — —

4.17 Kooperativa förbundet (KF): — — — Från folkhälsosynpunkt är det enligt KF:s uppfattning mycket viktigt att näringsläran får en betydligt mera central plats vid särskilt läkarundervisningen än fn — — — När det gäller utredningens förslag till ämnesvisa prioriteringar genom att de olika forskningsinstitutionerna specialiserar sig på resp. råvarugrupper är KF

synnerligen tveksamt. — — — KF föreslår att staten bygger upp en statistik över vad olika befolkningsgrupper verkligen äter på ett bättre sätt än de hittillsvarande hushållsbudgetundersökningarna har gjort.

4.18 Sveriges Industriförbund: — — — Vi vill peka på några forskningsområden som vi anser särskilt angelägna. — — — Livsmedelsteknik och livsmedelsteknologi behöver väsentligt större insatser. — — — Storhushållen. — — — den kulinariska och näringsmässiga kvaliteten som erbjuds är inte alltid tillfredsställande. — — — Forskning och teknisk utveckling kring dessa hanteringsfrågor är därför mycket väsentlig. — — — De enskilda hushållen. — — — forskningen kring — — — såväl — — — apparatur som tillagningsförfarande, är ytterst begränsad. — — — Näringsforskning. — — — Enligt vår mening finns skäl som motiverar en viss ökning av resurserna — — — Processteknisk industri. Ökade insatser är också angelägna inom denna sektor, inte minst vad gäller förpackningar och distribution. — — — Enligt vår mening måste det anses mycket tveksamt att specialisera de forskande institutionerna till vissa råvarugrupper som utredningen föreslår. — — —

4.19 Sveriges Livsmedelsindustriförbund (SLIM): — — — SLIM anser att ansträngningar bör göras för att omfördela resurserna till efterföljande led i livsmedelskedjan samtidigt som de totala forskningsinsatserna ökas.

4.20 Trädgårdsnärings Riksförbund (TRF): — — — En ökad forskningsinsats på de efterföljande leden får inte innebära att de statliga forskningsinsatserna för den primära trädgårdsproduktionen minskar. — — — I ett samhälle som präglas av utveckling av nya produkter, bör livsmedelsområdet också kunna ha en inriktning mot gastronomisk kvalitet och inte enbart hållbarhets- och näringsinnehållsbegreppen. — — — Med nära anknytning till den samhällsvetenskapliga forskningen, borde det också vara angeläget att studera samhällsstrukturens förändringar och dess påverkan på konsumtionsmönstret. — — — TRF finner kraven på att den humana näringsläran finns representerad vid de medicinska fakulteterna välgrundad. — — — TRF anser att profilering och specialisering på vissa orter kan vara riktig.

4.21 Institutet för Storhushållens Rationalisering: Storhushållen — — — har till relativt nyligen varit föremål för ringa intresse från forskare och forskningsinstitutioner. — — — ett starkt önskemål att FoU-verksamhet med inriktning mot ekonomi, metoder och utrustning i storhushållen förs vidare.

4.22 Svenska Förpackningsforskningsinstitutet: Såväl den tillämpade forskningen som utvecklingsarbetet är starkt beroende av ökande baskunskaper

om förpackningsmaterial, grundläggande mekanismer vid mekanisk inpackning, ergonomiska förhållanden vid manuell inpackning, mekaniska och klimatologiska påkänningar vid transport. Särskilt viktigt är genomarbetade ekonomiska modeller för beräkning av de totala kostnaderna för förpackning och distribution. — — — Det finns ett stort behov av forskning om förpackningarnas viktigaste funktioner — godsskydd och distribution/hantering. — — — Det behövs en integrerad forskning — som täcker över de olika leden i framställningskedjan — tillverkning — inpackning, materialhantering och användning, som tar hänsyn till såväl tekniska som ekonomiska faktorer — och som samtidigt beaktar olika användargrupperns behov. — — — Förpackningsforskningen bör ges en mera direkt anknytning till universitet och högskolor och förstärkas genom inrättandet av en eller flera professurer vid KTH i Stockholm med inriktning på livsmedelsförpackningar och livsmedelsdistribution.

4.23 Sveriges Fiskares Riksförbund (SFR): — — — SFR — — — vill här nämna att forskningsresultat har visat att fisk är en mycket hälsovänlig föda. — — — För att stödja utvecklingen mot ett större fiskätande krävs utökade FoU-insatser. Då utredningen ej närmare behandlat behoven önskar vi precisera några av de forskningsområden SFR anser vara viktiga — — — 1. Beståndsuppskattningar och uttagsprognoser för olika fiskarter — — — 2. Miljöundersökning med förslag till medföljande åtgärder — — — 3. Förpackning och distribution av fisk — — — 4. Produktutveckling — — —

4.24 Stiftelsen SIK - Svenska Livsmedelsinstitutet: Stiftelsen anser att den föreslagna branschriktningen eller profileringen för olika forskningsinstitutioner och institut drivits väl långt i betänkandet. I stort instämmer Stiftelsen i de synpunkter som framförts i experten Bengt Hallströms särskilda yttrande. — — —

4.25 Stiftelsen Svensk Näringsforskning: Professurerna i näringslära bör även i fortsättningen vara knutna till respektive medicinska fakulteter. — — — Näringsforskningens mest angelägna behov är f. n. flera fasta tjänster för handledning och projektledning vid institutionerna.

4.26 Landsorganisationen i Sverige (LO): — — — LO vill dock betona — — — att — — — samhällsvetenskaplig forskning måste få en egen plats med ett eget beredningsorgan för att kunna hävda sig. Livsmedelsforskningen bör också uppmärksammas vid de samhällsvetenskapliga fakulteterna.

4.26.1 Svenska Livsmedelsarbetareförbundet: En allmän utgångspunkt som Svenska Livsmedelsarbetareförbundet delar är behovet av ökad forskning inom det berörda området. — — — Vad gäller profilering av verksamheter vid olika orter och enheter motiveras detta främst ur effektivitetssynpunkt.

Detta måste vägas mot de fördelar som ligger i kopplingen till grundforskning och forskarutbildning på respektive ort/enhet. Stor försiktighet är därför enligt Svenska Livsmedelsarbetareförbundet motiverat även ur effektivitetssynpunkt. — — — Vad gäller långsiktig kunskapsuppyggnad är det Svenska Livsmedelsarbetareförbundets uppfattning att detta är en oerhört central fråga som tillmätts allför liten vikt i utredningen.

4.27 Tjänstemännens centralorganisation (TCO): — — — ett annat område som bör prioriteras med resurser är området human nutrition. — — — TCO vill också betona vikten av att den medicinska profileringen av näringsforskningen bör kvarstå. — — — TCO anser vidare att integrering av sociala och ekonomiska frågor i den tekniska och biotekniska grundforskningen är viktig. — — —

4.28 Centralorganisationen SACO/SR: SACO/SR kan — — — i princip tillstyrka att livsmedelsforskningen ges olika profil vid de olika institutionerna. Däremot anser SACO/SR att utredningens förslag till profilering är mindre väl valt — — — utredningens förslag (innebär) att huvudansvaret för viss typ av forskning kommer att ligga på branschinstitut. Enligt SACO/SR:s mening bör inte branschens egna organ ensam ansvara för forskning inom vissa sektorer. — — — Risk finns — — — att forskningen i alltför hög grad behandlar frågor till gagn för producenterna. — — — Staten måste kunna garantera att det finns utrymme för fri forskning och att den grundläggande utbildningens behov av forskningsanknytning kan tillgodoses. SACO/SR stödjer härvid experten Bengt Hallströms särskilda yttrande. — — — Utredningens påstående att det inom lantbruksuniversitetet inte finns någon högre tjänst i livsmedelsmikrobiologi finner SACO/SR märkligt. Vid institutionen för livsmedelshygien finns en professur som framför allt är inriktad mot livsmedelsmikrobiologi i form av livsmedelsburna infektioner och intoxicationer. — — — Utredaren föreslår ökade anslag till bla mellantjänster. Det är, enligt SACO/SR:s uppfattning, en riktig prioritering.

4.29 Sveriges Civilingenjörskförbund: — — — För området hantering och distribution efterlyser förbundet utvecklingsarbete rörande förpackningars roll och möjligheter. Stor betydelse för livsmedelssektorn kommer processkontroll och processstyrning att få. — — — Däremot förordar förbundet en restriktiv hållning till forskning om allmänna ekonomiska, sociala och politiska frågor. — — — De här upptagna områdena är på gränsen till "forskningsbara" och tangerar området marknadsundersökningar. Statliga forskningsmedel bör användas till mer långsiktiga frågeställningar. — — — Att specialisera de forskande institutionerna utifrån olika råvarugrupper, — — — , avstyrks av förbundet. — — — Däremot bör en profilering av kompetenser stödjas samt arbete i program — — —

4.30 Livsmedelskollegiet: — — — Kollegiet (anser) — — — förslag om profilering olyckligt och ställer sig enhälligt bakom experten Bengt Hallströms särskilda yttrande — — —

4.31 Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA): — — — En effektiv forskning förutsätter en klar profilering mellan de forskningsinstitutioner som berörs. Utredaren belyser profileringsfrågan och det ligger mycket i utredningens förslag på denna punkt. — — — måste dock ligga i kvaliteten hos resultaten — — — IVA anser vidare att utredningen gått för långt i sina preciseringar genom att föreslå att institutionsforskningen skall profileras mot vissa råvarugrupper och branschområden.

4.32 Alfa Laval m. fl.: — — — en del av de resurser som hittills har satsats på FoU om primärproduktionen bör (nu) överföras till vidareförädlingsområdet och livsmedelsindustriell FoU. — — — vi (vill) erinra om den stora betydelse för landets industriella utveckling som tillverkningen av utrustningen för livsmedelssektorn har. Dessa frågor behandlas i utredningen, men deras betydelse underskattas enligt vår mening. — — — det (är) uppenbart att industrins lokalisering och inriktning, liksom satsningar som redan gjorts av staten och industrin, talar för att tyngdpunkten i de livsmedelsindustriella FoU-satsningarna borde förläggas till Sydsverige — — —

5 Finansiering och resursfördelning

5.1 Försvarets forskningsanstalt (FOA): — — — Även om man godtar förslaget att från staten öka anslagen till institutionerna vid LTH och SLU — — — och till näringsforskningen — — — så bör användningen och fördelningen av resterande, statliga mersatsning — — — göras beroende dels av hur näringslivets medverkan säkras, dels av hur det nya forskningsrådet (SLFR) och dess samverkan med STU utformas.

5.2 Socialstyrelsen: — — — positiv till ett ökat samarbete mellan stat och näringsliv och att näringslivets insatser ökas till samma nivå som statens.
— — —

5.3 Statens pris- och kartellnämnd (SPK): Vad beträffar utredningens förslag om att statens insatser för livsmedelsforskning — — — har nämnden svårt att bedöma behovet med hänsyn till vad som ovan anförts. I betänkandet föreslås också att näringslivets insatser skall ökas med samma belopp som staten tillskjuter — — — genom någon slags produktskatt. — — — tveksam till en sådan tvångsmässig finansieringsform, som i slutändan oundvikligen måste leda till höjda livsmedelspriser — detta i en situation där strävan är att den årliga inflationen i år och nästa år skall begränsas —
— —

5.4 Konsumentverket: — — — Konsumentverket anser i likhet med utredningen att näringslivet bör ta ett större finansiellt ansvar för livsmedelsforskningen. — — —

5.5.1 Stockholms universitet (SU): Forskningsresurser bör inriktas mot en utbyggnad av verksamheten med minst en forskartjänst och doktorandutbildningsbidrag knutna till SU:s ämne zoofysiologi, särskilt näringslära, samt med ökade basresurser.

5.5.2 Uppsala universitet, rektorsämbetet: — — — tillstyrker att livsmedelsforskningen tillförs väsentligt ökade resurser enligt utredningens förslag.

5.5.3 Uppsala universitet, medicinska fakultetsnämnden: — — — angeläget att snarast möjligt inrätta ytterligare forskartjänster vid institutionerna.

5.5.4 Uppsala universitet, institutionen för utbildning av barnvårdslärare, ekonomiföreståndare, hushålls- och textillärare: — — — vill — — — instämma i utredningens förslag att forskningsrådsmedel för livsmedelsforskning rörande bioteknik, näringslära, kompetensuppbyggnad för produkter, processer, storkök och marknadsföring samt ekonomisk och social forskning ökas — — — vill framhålla vikten av att — — — särskilda medel avsätts rörande samband kost — sjukdom, kost — hälsa samt kostupplysning. Dessa medel bör då det gäller studier av samband kost — hälsa och kost — sjukdom, administreras av MFR. — — — avvisande till inrättande av en ny professur i näringslära i Umeå, innan kompetensuppbyggnad skett och resurser tillförts det starkt eftersatta området för hantering av livsmedel i storhushåll och enskilt hushåll.

5.5.5 Lunds universitet, medicinska fakultetsnämnden: — — — tillstyrker utredningens förslag att förstärkta resurser skall ges till forskning inom området näringslära. — — — Inrättandet av en professur i näringslära vid Umeå universitet tillstyrkes även. — — —

5.5.6 Lunds universitet, Kem centrum: — — — Ökningarna bör främst ta sig uttryck i en förstärkning av antalet mellantjänster. — — —

5.5.7 Högskolan i Kalmar: — — — Vi anser att Norrlands behov i dessa avseenden skall tillgodoses i betydligt större omfattning och föreslår därför att ett centrum för livsmedelsforskning byggs upp i Umeå. — — — även andra orter — — —, bör ges punktstöd anpassad till livsmedelsindustrins behov på orten i fråga. Här kunde Kalmar komma i fråga. — — —

5.5.8 Chalmers Tekniska Högskola: — — — beklagligt och olyckligt att utredningen nu föreslår förstärkningar endast till 2 av de 3 läroställena, LU

och SLU. Det nära samarbetet mellan SIK och CTH/GU motiverar en förstärkning även för CTH:s del, speciellt om man beaktar att större delen av FoU verksamheten i landet inom livsmedelsteknik utförs vid SIK. — — — CTH/GU svarar i samarbete med SIK dessutom för en betydande del av landets grundutbildning och forskarutbildning inom det livsmedelstekniska området. — — — Göteborgs universitet, som enda universitet i landet, ger livsmedelsvetenskapliga kurser på matematisk-naturvetenskaplig fakultet. Även denna undervisning ges på SIK.

5.5.9 Umeå universitet: — — — Den koncentration av livsmedelsforskningen till syd- och mellansverige som skett är — — — inte heller bra. Om resurserna utökas måste den norra regionen ges förstärkta resurser till näringsforskning. — — — en betydande satsning på en institution för näringsforskning i Umeå. — — — Det bör — — —, finnas utrymme för ökade insatser även från näringslivet — — — Vi tillstyrker förslaget om inrättandet av en professur i näringsforskning i Umeå samt förslaget om utbyggnad av näringsforskningen med mellantjänster och ökade basresurser. — — — En väsentlig del av nytillskottet för näringsforskningen bör förläggas till Umeå för att en bättre regional balans skall uppnås. — — — tillstyrker att statens insatser för livsmedelsforskningen inom en femårsperiod ökar — — —

5.6 Lantbruksstyrelsen: — — — hela den av växtförädlingsnämnden finansierade verksamheten vid kemiska avdelningen (kostar) ca 2 miljkr per år. Av detta belopp kan möjligen 1-1,5 miljkr bedömas hänförliga till livsmedelsforskning. — — — Lantbruksstyrelsen avstyrker — — — utredningens förslag om överföring av medlen som växtförädlingsnämnden disponerar.

5.7 Styrelsen för teknisk utveckling (STU): — — — STU vill — — — understryka betydelsen av att universitet och högskolor ges tillräckliga egna resurser för sin basverksamhet. — — — STU tillstyrker förslaget att förstärka de livsmedelstekniska avdelningarna vid LTH. — — — STU har under några år tagit ett utvidgat ansvar för livsmedelsforskning genom temporära program i gränsytan mot teknik för att möjliggöra teknikutveckling inom området. STU hävdar med bestämdhet att detta inte kan tas som intäkt för att STU-medel i framtiden skall användas för kompetensuppbyggnad av icke teknisk karaktär. Det sker nu en snabb utveckling inom områden som tex bioteknik, elektronik och datateknik. STU bedömer det som angeläget att ta tillvara dessa nya möjligheter och utnyttja dem för livsmedelsindustrins framtida förnyelse och konkurrensförmåga. — — — En överföring av resurser från STU skulle uppfattas som en markering av ett minskat STU-ansvar även i dessa avseenden.

5.8 Statskontoret: — — — Enligt statskontorets uppfattning bör ett ökat engagemang från näringslivet inom livsmedelsforskningen inte påverkas av

att den statliga ökningen är ett resultat av omprövningen av pågående verksamhet. — — — Det kan ifrågasättas om inte hela växtförädlingsnämndens anslag skulle ingå SJFR.

5.9 Forskningsrådsnämnden (FRN): — — — finansieringen — — — innebär — — — en kraftig förstärkning av området. — — — Rådet anser detta vara väl motiverat — — —

5.10 Medicinska forskningsrådet (MFR): Den i utredningen föreslagna resursökningen synes väl motiverad och bör ha hög prioritet. — — —

5.11 Lantbrukarnas riksförbund (LRF): — — — Om staten av tex statsfinansiella skäl inte anser sig omedelbart kunna fullfölja utredarens ambitioner — — — (skulle) också en mer begränsad uppräknig — — — ha genomslagskraft. — — — Utredningen — — — föreslå(r) att näringslivet skulle bidra till den allmänna kompetensuppbyggnad — — — genom att medel från näringslivet kanaliseras via SJFR. LRF avvisar detta förslag och konstaterar att den allmänna kompetensuppbyggnaden också inom detta område måste vara statens ansvar. — — — Ett finansiellt bidrag från näringslivet till forskningen på det föreslagna sättet torde komma att bli starkt kopplat till en önskan att också ha ett betydande inflytande över medlens användning. Detta skulle komma i konflikt med forskningsrådets fria och obundna ställning, — — — LRF avvisar således tanken på särskilda förhandlingar mellan näringslivet och staten i denna fråga. Om diskussioner anses erforderliga, — — — bör (dessa) ha formen av överläggningar i vilka man söker skissera gränser för statens ansvar resp. näringslivets engagemang för FoU inom livsmedelssektorn. — — —

5.12 Kooperativa förbundet (KF): — — — KF tillstyrker utredningens förslag att näringsforskningens resurser fördubblas under en 5-årsperiod, — — — Det är härvid naturligt att man i första hand satsar på de fyra befintliga institutionerna i Stockholm, Uppsala, Göteborg och Lund. — — — Av flera skäl finner KF det — — — mycket förvånande att utredningen föreslår att näringslivets ekonomiska insatser skall ökas med samma belopp som statens, — — — Främst anser KF att det är principiellt fel med en sådan finansiering eftersom detta kan äventyra forskningsrådets fria och obundna ställning genom att näringslivet då givetvis har krav på ett inflytande över medelsanvändningen. — — — näringslivets egen satsning på interna FoU-insatser skulle minska i motsvarande grad som man ev tvingades bidra till den offentliga livsmedelsforskningen på bla nutritionsområdet. — — — KF finner det därför vara ett oeftergivligt krav att staten svarar för hela kostnaden när det gäller livsmedelsforskning vid universitet och högskolor samt verksamheten vid forskningsråden. KF anser att den framtida finansieringen till betydande del borde kunna ske genom en omfördel-

ning av forskningsresurser från råvaruledet till de senare distributions- och förädlingsleden. — — — Däremot kan det finnas anledning till diskussion för att söka göra en ändamålsenlig avgränsning mellan näringslivets och statens engagemang vad gäller FoU-insatser inom livsmedelsområdet. — — — KF föreslår att de tidigare tillämpade FoU-avdragen för företagen återinförs.

5.13 Sveriges Industriförbund: — — — Vi vill — — — ifrågasätta behovet av ytterligare en professur i näringslära vid universitetet i Umeå. — — — Förbundet avvisar — — — tanken på finansiering genom någon form av produktbunden avgift. — — — Grundforskningen eller den sk fria forskningen bör däremot helt finansieras av staten. — — — Förbundet avvisar — — — tanken på förhandlingar mellan staten och näringslivet rörande finansieringen av SLFR:s verksamhet. Däremot bör överläggningar komma till stånd med syfte att precisera statens respektive näringslivets roll och ansvar vad gäller livsmedelsforskningen.

5.14 Sveriges Livsmedelsindustriförbund (SLIM): — — — Det måste anses vara rimligt med en kraftig förstärkning av SIK:s basresurser finansierade genom statliga insatser, medan utredningens förslag att ansvaret för SIK liksom hittills delas lika mellan näringslivet och staten, bör gälla för den kollektiva forskningen. — — — SLIM ser med tillfredsställelse att resurserna för näringsforskningen avsevärt ökas. Den föreslagna splittringen av näringsforskningsresurserna överensstämmer dock dåligt med den koncentration som i övrigt föreslås av livsmedelsforskningen till SLU, LTH samt SIK. Det är sannolikt bättre att koncentrera resursökningen till nu befintliga institutioner och avstå från den nya satsningen i Umeå. — — — Ett införande av särskilda forskningsavgifter uttaxerade enligt utredningens förslag är nämligen inget annat än en ny produktskatt, varför SLIM icke kan acceptera förslaget på denna produkt. — — — Man får inte heller förringa den negativa effekt en forskningsskatt rent psykologiskt kan få hos företagen beträffande motivationen att satsa på forskning över huvud taget. — — — SLIM anser, att en utökning av resurserna för kunskapsbyggande forskning inom livsmedelsområdet är synnerligen angelägen och bör bekostas av staten. — — —

5.15 Sveriges Grossistförbund: — — — avvisande till att näringslivet i ökad omfattning skall bidra med medel till den fria forskningen. Ett sådant arrangemang skulle enligt vår mening öka riskerna för en icke önskvärd styrning av forskningsverksamheten. — — —

5.16 Handelsnämndens samarbetsorgan i jordbruksfrågor: — — — vi (vill) däremot avvisa förslaget om att den fria forskningen i ökad omfattning göres beroende av medel från näringslivet. Denna forskning bör enligt vår mening vara obunden och därmed finansieras av staten.

5.17 Trädgårdsnäringsens Riksförbund (TRF): TRF vill — — — betona att primärproducenterna inom trädgårdsnäringsen på grund av rådande konkurrensläge och importförhållanden inte kan delta i finansieringen av FoU-verksamhet som inte på mycket kort sikt ger näringen konkurrensfördelar.

5.18 Stiftelsen SIK - Svenska Livsmedelsinstitutet: — — — Stiftelsen anser att en viss ökning av näringsforskningen i landet är befogad, men ifrågasätter behovet av ytterligare en professur i näringslära vid universitetet i Umeå. Det är tillfredsställande att näringsforskningen i betänkandet hänförs till ett bestämt forskningsråd. — — — Stiftelsen anser att en förstärkning av personal för forskning och utbildning bör ske inte bara vid Lunds Tekniska Högskola och Sveriges Lantbruksuniversitet utan även vid SIK, — — — kostnaderna för basresurserna vid SIK-CTH/GU bör tillskjutas av staten på samma sätt som vid andra högskolor, — — — möjligheter (borde) kunna skapas för SIK-CTH/GU att få anslag till dyrare instrumentutrustning. — — — Beträffande den föreslagna ökade finansieringen av livsmedelsforskningen från näringslivets sida vill Stiftelsen hänvisa till remissvaren från huvudorganisationerna Sveriges Industriförbund, Kooperativa Förbundet och Lantbrukarnas Riksförbund, — — —

5.19 Landsorganisationen i Sverige (LO): — — — LO godtar den ansvarsfördelning i framtiden som man föreslår. Det betyder att statsmakterna på ett mer markerat sätt tar ansvar för en grundläggande kompetensuppbyggnad och att industrin ökar sin insats för den tillämpningsinriktade forskningen och för produktutvecklingen. — — — LO vill därför rekommendera att utbyggnaden sker ungefär i den takt och den omfattning som utredningen föreslår. — — — . Takten i en sådan uppbyggnad kan självfallet diskuteras — — — angeläget att statsmakterna finner former för ett ökat ansvar för forskningen inom industrin. Utredningen har här inte kommit med något konkret förslag. LO vill betona att industrins ansvar gäller såväl ökad finansiering av grundläggande forskning som dess egen forskning som mer är av utvecklingskaraktär.

5.19.1 Svenska Livsmedelsarbetareförbundet: — — — kan — — — ställa sig bakom nivån på förstärkningen av resurserna och de statliga insatsernas ökning enligt utredningens förslag, som en minimiförstärkning. Vad gäller formerna för finansiering av näringslivets ökade insatser för livsmedelsforskningen, hade utredningen tjänat på en grundligare penetrering. — — —

5.20 Sveriges Civilingenjörersförbund (CF): — — — förbundet (finner) det svårt att ställa sig bakom de beräkningar som görs till grund för de utökade anslagen. — — — CF har inte funnit någon som helst analys som ger underlag för en utökning av forskningsverksamheten med just här föreslagna dimension. Förbundet finner det nödvändigt att klarare mål för dessa satsningar tages fram innan storleksordningen kan beslutas. — — —

5.21 Livsmedelskollegiet: — — — Särskilt betydelsefullt anser Kollegiet förslaget om förstärkning av LTHs livsmedelsinstitutioner med mellantjänster vara. — — — Kollegiet vill — — — betona värdet av ökade forskningsrådsanslag till livsmedelsforskningen. — — —

5.22 Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA): — — — Statsmakternas beslut om livsmedelsforskning — — — beakta att den tekniska forskningen får tillräckliga resurser. — — — IVA kan alltså instämma i att livsmedelsforskningen behöver stärkas finansiellt. IVA ställer sig på principiella grunder tveksam till någon form av forskningsavgift. En av statens främsta uppgifter är att svara för den grundläggande forskningen — — — När det gäller den tillämpade, — — — kan man så långt möjligt söka finna gemensamma former för finansiering och genomförande. — — —

5.23 Svalöf AB: — — — Förslaget att överflytta de växtförädlingsnämndsmedel (VXN) som nu utnyttjas för utvecklingsarbete för sortbedömning inom t ex bakningslaboratoriet eller för utvärdering av grönsaker till SLFR med motivering att det är fråga om livsmedelsforskning utanför primärproduktionen är — — — inte logiskt med hänsyn till att utredningen inte avser primärproduktionsledet. — — — Vi skulle därför på det bestämdaste avråda att anslaget flyttas från VXN.

5.24 Alfa Laval m. fl.: — — — Områden som livsmedelsteknik och livsmedelsteknologi har — — — större behov av ökade insatser än t ex nutritionsområdet i en industripolitiskt orienterad satsning på livsmedelsforskning. — — — Förslaget till hur nysatsningarna skall finansieras ligger snubblande nära en särskild forskningsavgift. En sådan är både principiellt och praktiskt olämplig och bör därför avvisas. — — —

6 Forskningsrådsorganisation

6.1 Försvarets forskningsanstalt (FOA): — — — utredningen (förordar) alternativet II — — — . Detta förefaller lämpligt, förutsatt att SLFR kan ges en instruktion och sammansättning som garanterar "balanserad heltäckning" inom livsmedelsforskningen och att samordningen med STU kan lösas effektivt. Dessa frågor bör ytterligare övervägas under utredningens fortsatta arbete — — — .

6.2 Socialstyrelsen: Socialstyrelsen — — — föreslår att ett speciellt forskningsråd för kost-, närings- och livsmedelsforskning inrättas. I detta råd bör socialektorn vara företräd. Socialstyrelsen föreslår också inrättandet av ett beredningsorgan med samhälls- och beteendevetenskaplig kompetens. — — — Om förslaget om ett speciellt forskningsråd inte skulle vara

möjligt att realisera vill socialstyrelsen förorda ett alternativ, där ansvaret fördelas mellan Skogs- och livsmedelssektorns forskningsråd, Medicinska forskningsrådet och STU.

6.3 Statens pris- och kartellnämnd (SPK): Utredningen har i sitt organisationsförslag — — — förordat alternativ 2. Nämnden anser att det på grund av — — — bristerna i analysen av forskningsbehoven samt i kartläggningen av den hittillsvarande forskningen inte är möjligt att på basis av utredningen kunna ta ställning till vilket alternativ som bäst synes ägnat främja livsmedelsforskningen. — — — krävs — — — att frågan blir föremål för ytterligare belysning.

6.4 Konsumentverket: Konsumentverket ställer sig tveksamt till att ett enda forskningsråd, — — — får ansvaret för finansiering och samordning av forskningen inom två så tunga områden som skog och livsmedel. Det finns en viss risk för att delar av livsmedelsforskningen får svårt att hävda sig. En lösning på problemet kan vara att, — — — "öronmärka" vissa medel för livsmedelsforskning. — — — av största vikt att konsumentintressena blir väl representerade i forskningsrådet.

6.5 Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ): UHÄ tillstyrker att skogs- och jordbrukets forskningsråd (SJFR) ombildas till skogs- och livsmedelssektorns forskningsråd (SLFR). Gränsdragningen till den medicinska forskningen kan emellertid bli svår och UHÄ förutsätter att sådana åtgärder vidtas som förhindrar att den medicinskt anknytna näringsforskningen kommer i kläm. Detta kan främst förhindras genom att MFR även fortsättningsvis får ansvaret för medicinsk näringsforskning samt att MFR får representation i det nya rådet.

6.5.1 Karolinska institutet: — — — Generellt kan sägas att medicinsk näringsforskning är och bör vara ouplösligt förenad med övrig medicinsk forskning. — — — det förefaller utomordentligt konstlat att bryta ut vissa delar av denna verksamhet och föra över ansvaret för forskningsstödet till ett annat råd än MFR. — — — Det förefaller istället naturligt att de ökade resurser som bör komma medicinsk näringsforskning till del administreras av MFR — — —

6.5.2 Uppsala universitet, rektorsämbetet: — — — ser positivt på att skogs- och jordbrukets forskningsråd (SJFR) ombildas till skogs- och livsmedelssektorns forskningsråd (SLFR) och ges ansvar för finansiering och samordning av forskning inom hela livsmedelskedjan.

6.5.3 Uppsala universitet, medicinska fakultetsnämnden: — — — Jordbruksdepartementet genom SLFR (efter ombildning från nuvarande SJFR) bör

ha det dominerande ansvaret för den samlade livsmedelsforskningen. Medicinska fakultetsnämnden vill dock starkt betona att detta nödvändiggör en klar markering av att de medel som anvisas för detta ändamål också skall användas för humannutritionella problem. — — — medicinska forskningsrådet bör ha huvudansvaret för grundläggande näringsforskning och dess kliniska tillämpning. — — —

6.5.4 Uppsala universitet, institutionen för utbildning av barnavårdslärare, ekonomiföreståndare, hushålls- och textillärare: — — — ser positivt på en ombildning av skogs- och jordbrukets forskningsråd (SJFR) till skogs- och livsmedelssektorns forskningsråd (SLFR) med ansvar för finansiering och samordning av forskning utmed hela livsmedelskedjan — — — en utredning bör tillsättas för forskningskompetensuppbyggnad inom BEHT och tillskapandet av en Kostvetenskaplig institution i samverkan med Institutionen för näringslära, SLU och SLV.

6.5.5 Lunds universitet, medicinska fakultetsnämnden: Den föreslagna nya organisationen med en förändring av nuvarande SJFR till SLFR synes i många avseenden ändamålsenlig. Man saknar emellertid inte denna organisation kompetens att bedöma kvaliteten i projekt inom den kliniska nutritionen. Fakultetsnämnden anser därför att det finns tungt vägande skäl att ansvaret för forskning och kompetensuppbyggnad inom näringsforskningen delas mellan SLFR, STU och MFR och att MFR får huvudansvaret för den medicinskt anknutna näringsforskningen. — — —

6.5.6 Lunds universitet, Kem centrum: — — — en formaliserad samordning mellan STU och SJFR/SLFR bör ske så att man inte åter kommer i en situation där projekt kan hamna mellan olika anslagsgivares ansvarsområden. När det vidare gäller ledamotskap i SJFR/SLFR bör man införa en regel om begränsad mandattid i analogi med vad som gäller för t ex NFR.

6.5.7 Högskolan i Kalmar: — — — SJFR bör ombildas till SLFR och att detta råd och STU åtminstone tills vidare skall svara för den övergripande samordningen av livsmedelsforskningen i Sverige.

6.5.8 Göteborgs universitet, linjenämnden för utbildning i kost och näringsekonomi: — — — SJFR bör ombildas till SLFR och få ett huvudansvar för livsmedelsforskningen i vid mening. För kostvetenskapen som forskningsområde bör antingen FRN eller en särskild beredningsorganisation inom SLFR svara.

6.5.9 Umeå universitet: — — — tillstyrker även förslaget om inrättande av ett skogs- och livsmedelssektorns forskningsråd (SLFR) samt att det inom detta forskningsråd inrättas en programkommitté för näringsforskning. —

— — angeläget att olika delar av landet representeras i rådet och Umeå universitet bör därför ha en representant med. — — — antalet medlemmar (bör) inte överstiga det som föreslås av utredningen. — — —

6.6 Statens livsmedelsverk: — — — Motivering till att ansvaret läggs på ett ändrat SJFR är kortfattad. Det hade varit synnerligen önskvärt om andra alternativ också diskuterats. — — — livsmedelsforskning (bör) samordnas i ett enda organ, ett livsmedelsforskningsråd alt. delegation för livsmedelsforskning. — — —

6.7 Statens jordbruksnämnd (JN): JN tillstyrker också förslaget att samordna forskningsrådsansvaret för livsmedelskedjan hos ett skogs- och livsmedelssektorns forskningsråd. JN tillstyrker också förslagen om att inrätta programkommittéer och ett övergripande beredningsorgan för hela livsmedelsforskningen. — — —

6.8 Styrelsen för teknisk utveckling (STU): STU stöder utredningens förslag att utvidga nuvarande SJFRs ansvarsområde — — — Med en sådan uppläggning är det för STU från industripolitiska utgångspunkter naturligt att fortsätta att stödja och samordna tekniskt/industriell forskning och utveckling. — — — Den föreslagna modellen har stora likheter med det medicinska området. — — — Denna kunskap i kombination med ny teknik öppnar icke sällan nya tekniskt industriella möjligheter vilka STU kan stödja. — — —

6.9 Statskontoret: — — — Förutsättningarna för den kunskapsuppbyggande forskningen inom det livsmedelstekniska området bör emellertid klart förbättras om projekten behandlas av ett forskningsråd. Genom den av utredningen föreslagna örönmärkningen av medel skapas garantier att de ökade resurserna verkligen går till livsmedelsforskning.

6.10 Riksrevisionsverket (RRV): RRV har svårt att bedöma vilka förbättrade möjligheter den föreslagna forskningsrådsorganisationen ger att åstadkomma en från samhällssynpunkt effektiv styrning och planering av forskningen jämfört med nuvarande ordning. — — — Intressenter från senare led av en FoU-process, — — — torde ha svårt att inom denna institutionella ram få sina intressen tillgodosedda, åtminstone om detta sker på bekostnad av intressenter från tidigare skeden, — — — frågor av detta principiella slag måste behandlas i det fortsatta utredningsarbetet. I detta sammanhang bör bli övervägas vilken roll centrala myndigheter som socialstyrelsen och statens livsmedelsverk (SLV) bör spela när det gäller styrningen av forskningens inriktning. — — — Ett alternativ till utredningens förslag skulle kunna vara att initiera tre parallella ramprogram inom området (löpande på 4–7 år) med huvudmannaskapet förlagt till SJFR, SLV resp. styrelsen för teknisk utveckling. — — —

6.11 Forskningsrådsnämnden: — — — Vi stöder i och för sig tanken att ett forskningsråd ges huvudansvaret för livsmedelsforskningen. Däremot är nämnden något tveksam till om man med den i utredningen föreslagna organisationsförändringen kan garantera att de delar av livsmedelsforskningen som framförallt behöver utökat finansiellt stöd verkligen får detta. — — — Det är en helt annan typ av forskning än vad SJFR tidigare haft ansvaret för som enligt förslaget skall falla inom det nya rådets ansvarsområde. — — — Det kan ifrågasättas om inte en så radikal utökning av SJFRs ansvarsområde som här föreslås också fordrar en mer genomgripande förändring av rådets organisation och sammansättning. — — —

6.12 Medicinska forskningsrådet (MFR): — — — ges i det föreliggande organisatoriska förslaget ej något ansvar för kompetensuppbyggnad eller forskning inom den humana näringsforskningen, ej heller någon representation i SLFR. MFR finner detta anmärkningsvärt av följande skäl. — — — Inom detta område har MFR en hög kompetens och en utbyggd organisation för prioritering av projektens kvalitet och betydelse. — — — MFR föreslår således att ansvaret för den del av livsmedelsforskningen, som diskuteras i detta betänkande, delas mellan det nyttillkomna SLFR, STU och MFR och att MFR får huvudansvaret för den medicinskt anknytna näringsforskningen. — — —

6.13 Sveriges lantbruksuniversitet: Lantbruksuniversitetet tillstyrker den föreslagna forskningsrådsorganisationen, — — — Lantbruksuniversitetet ifrågasätter om § 2 i förslaget till instruktion — — — täcker viss miljöforskning och annan jordbruks- och veterinärmedicinsk forskning som inte direkt kan inordnas i livsmedelskedjan och som tidigare stötts av SJFR. Det är angeläget att dessa forskningsområden kan få fortsatt stöd av SJFR. — — —

6.14 Skogs- och jordbrukets forskningsråd (SJFR): — — — är berett att ta rådeansvar för livsmedelsforskningen enligt utredningens alternativ 2. — — — SJFR (betecknas) som ett tillämpat forskningsråd. SJFR vill påpeka att rådet, — — — skall, — — — svara för den långsiktiga, kunskapsuppbyggande forskningen dvs grundforskningen. I detta avseende skiljer sig alltså inte SJFR från grundforskningsråden MFR och NFR. — — — SJFR (har) inte något att invända mot att rådets ledamöter utökas enligt det föreliggande förslaget. — — — Rådet avstyrker förslaget till förändrad instruktion vad beträffar 2 och 3 §§. — — — Rådet avstyrker även den föreslagna namnändringen.

6.15 1983 års livsmedelskommitté: Kommittén tillstyrker också förslaget att samordna forskningsrådsansvaret för livsmedelskedjan hos ett skogs- och livsmedelssektorns forskningsråd. — — —

6.16 Lantbrukarnas riksförbund: Förslaget att lägga ett ansvar för finansiering av forskning också för de senare leden av livsmedelskedjan hos SJFR tillstyrks — — — . Men det kan diskuteras om förändringen i rådets ansvarsområde blir så stor att en namnändring är befogad. — — — Det kan också diskuteras om ansvaret för SIK borde överföras från STU till SJFR. — — —

6.17 Kooperativa förbundet (KF): — — — ställer sig frågande till sambandet mellan skogs- och livsmedelsforskning och anser att SJFR uppdelas i ett forskningsråd för skogsfrågor och ett för jordbruks- och livsmedelsforskning. Om detta inte är möjligt förutsätter KF att man inom det tilltänkta SLFR tillskapar lämpligt sammansatta beredningsorgan för olika ämnesområden, varvid ett bör tillsättas för livsmedels- och näringsforskningen. — — — KF anser det också viktigt med en bättre samverkan mellan de olika forskningsråden (SLRF - STU - Medicinska forskningsrådet och Forskningsrådsnämnden). — — — också viktigt att man tar till vara näringslivets synpunkter och insatser när det gäller både programutformning och FoU-anslagets fördelning. Vad speciellt gäller SIK:s situation anser KF det viktigast att arbetsförhållandena förbättras och att SIK tills vidare som fn organisatoriskt sorterar under STU. — — — KF delar utredningens uppfattning om STU:s väsentliga roll vad gäller teknisk forskning och teknikutbildning — — —

6.18 Sveriges Industriförbund: Förbundet kan tillstyrka förslaget att ombilda SJFR till ett råd (SLFR) med ansvar för finansiering och samordning av forskningen även i livsmedelskedjans senare led. — — — Enligt vår mening finns också skäl som talar för att dela upp SLFR på två skilda forskningsråd — ett för skogssektorn och ett för livsmedelssektorn. — — — STU:s betydelsefulla roll och ansvar för teknisk forskning och teknikutveckling bör — — — bibehållas. — — — I och för sig vore det naturligt att SIK, — — — placerades parallellt med Lunds Tekniska Högskola och övriga högskolor och universitet, dvs med SLFR som statens huvudman. — — —

6.19 Sveriges Livsmedelsindustriförbund (SLIM): — — — Det är sannolikt en fördel att hela livsmedelsområdets forskning koncentreras till ett forskningsråd, men detta bör skiljas från skogsbruket, så att koncentration på livsmedel erhålles. Näringslivet bör vara väl representerat i rådet. Ansvaret för teknikutveckling bör ligga kvar hos STU.

6.20 Sveriges Grossistförbund: — — — Ett sådant ombildande (av SJFR till skogs- och livsmedelssektorns forskningsråd) medför en ökad samordning av den statliga forskningsverksamheten med ett bättre utnyttjande av både finansiella och andra resurser. — — — Vi förutsätter i detta sammanhang att representanter för samtliga led i produktion och distribution bereds plats i

det tilltänkta forskningsrådet. — — — Vad beträffar den tekniska forskningen och teknikutvecklingen samt den kollektiva forskningen instämmer vi med utredaren — — —

6.21 Handelns samarbetsorgan i jordbruksfrågor: — — — vi (tillstyrker) förslaget till omorganisation av den framtida forskningsrådsverksamheten.

6.22 Trädgårdsnäringens Riksförbund (TRF): — — — anser att alternativet III borde innebära avsevärda fördelar ur samordningssynpunkt. På grund av den hittillsvarande administrativa uppbyggnaden, kan emellertid alternativ II visa sig mera rationellt. — — —

6.23 Institutet för Storhushållens Rationalisering (ISR): Mot förslaget att ansvaret för teknisk forskning och teknikutveckling även i fortsättningen åvilar Styrelsen för teknisk utveckling (STU) liksom ansvaret för kollektiv forskning på livsmedelsområdet (främst vid SIK) har ISR intet att erinra.

6.24 Sveriges Fiskares Riksförbund (SFR): — — — instämmer i betänkandets förslag att skogs- och jordbrukets forskningsråd (SJFR) ombildas till skogs- och livsmedelssektorns forskningsråd (SLFR). — — — Vi föreslår även en organisationsombildning enligt alternativ 3 — — — SFR instämmer i utredningens förslag när det gäller SIK som huvudansvarig för forskning omkring förädling och hantering av fisk — — —

6.25 Stiftelsen SIK - Svenska Livsmedelsinstitutet: Stiftelsen anser det mest logiskt att SIK, — — — placerades parallellt med Lunds Tekniska Högskola och övriga högskolor och universitet, dvs med SLFR som statens huvudman (alt. III, — — — Även om SIK, — — — organisatoriskt knöts till Jordbruksdepartementet och därmed till SLFR, måste institutet kunna få anslag av STU inom områden av betydelse för livsmedelsproduktionen, tex processteknik, datateknik och energiteknik. — — — SIK-Stiftelsen anser — — — att SJFR bör uppdelas i två forskningsråd, ett för skogsforskning, SFR, och ett för jordbruks- och livsmedelsforskning, JLFR.

6.26 Stiftelsen Svensk Näringsforskning: — — — enligt Stiftelsens uppfattning — — — (kan) det övergripande ansvaret för livsmedelsforskningen och för teknisk forskning och teknikutveckling inom området liksom kollektivforskningen (SIK) — — — falla under ett och samma forskningsråd och departement. — — — Det måste — — — förutsättas att ansvaret för de grundläggande områdena såsom biokemi, fysiologi, ävensom rent medicinska problem, också i fortsättningen skall åvila de naturvetenskapliga respektive medicinska forskningsråden.

6.27 Landsorganisationen i Sverige (LO): — — — godtar i huvudsak den av utredningen föreslagna organisationsmodellen för en ökad statlig insats. — — — LO — — — (vill) kraftigt betona att det nybildade rådet garanteras en kompetens som motsvarar de nya uppgifterna, så att inte primärproduktionen som förut blir helt dominerade. — — —

6.27.1 Svenska Livsmedelsarbetareförbundet (Livs): — — — vill förorda i första hand att en organisationsmodell med utökat ansvar för FRN övervägs, i andra hand att nuvarande organisation bibehålls och i tredje hand att utredningens alternativ II genomförs. Skulle emellertid utredningens alternativ II genomföras är det enligt Livs uppfattning helt nödvändigt med en betydligt mer genomgripande förändring av SJFR:s sammansättning än vad utredningen föreslår. — — — en stark representation för konsumentintresset och de anställda inom livsmedelssektorn ett oavvisligt krav. — — — Enligt Svenska Livsmedelsarbetareförbundet är inrättande av kollektivforskningsinstitut inom livsmedelsområdet en angelägen uppgift för att förstärka forskningen. — — — en forskningsrådsorganisation enligt förbundets modell i kombination med kollektivforskningsinstitut och ett system med ramprogram (bör) bidra till att lösa problemen med kunskapsuppbbyggnaden. — — —

6.28 Tjänstemännens centralorganisation (TCO): De båda organisationsmodeller som utredningen föreslår är i sig ingen garanti för att målet — helhetssyn på livsmedelsforskningen — uppnås. Möjligen finns en större risk i modell II för att en klyfta uppstår mellan tekniska, biotekniska och humanbiologiska intressen. — — — TCO tillstyrker att all livsmedelsforskning samlas under ett departement.

6.29 Centralorganisationen SACO/SR: SACO/SR kan stödja förslaget att ett forskningsråd ges huvudansvaret för forskningen inom livsmedelsområdet. Vidare kan SACO/SR instämma i utredningens bedömning att alternativ 2 bör förordas. — — — Rådets instruktion bör — — — tydligare markera samtliga delar av ansvarsområdet än vad utredningens förslag till instruktion gör. — — — SACO/SR (finner) det naturligt att konsumentintresset blir representerat. — — — Vad gäller rådets sammansättning i övrigt anser SACO/SR att det vore lämpligare med 12 ledamöter utöver ordföranden. Då skulle universitetet kunna representeras av 6 ledamöter och näringsliv och konsumentintressen företräddas av resterande 6 ledamöter.

6.30 Sveriges Civilingenjörersförbund: — — — förordas att skogs- och jordbrukets forskningsråd ombildas till skogs- och livsmedelssektorns forskningsråd. — — —

6.31 Institutet för internationell ekonomi: — — — SJFR bör avskaffas och dess resurser överförs till övriga forskningsråd. — — — Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) (bör) överförs till Utbildningsdepartementets ansvarsområde. — — — Ett annat skäl till att avskaffa SJFR och att överföra SLU till Utbildningsdepartementets ansvarsområde är att man då, förhoppningsvis, kan minska den mycket starka inriktning som undervisning och forskning inom livsmedelssektorn för närvarande har på producenter-
nas intressen snarare än på konsumentintresset. — — — Det är alltså viktigt att stimulera mer "konsumentvänlig" forskning om jordbruk och livsmedel — — — utanför forskningsorgan där personer med anknytning till lantbruket, livsmedelsindustrin och SLU dominerar.

6.32 Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA): IVA kan instämma i motiven för att Skogs- och Jordbrukets Forskningsråd även tar ansvar för den grundläggande forskningen på livsmedelsområdet. — — —

Sammanfattning av betänkandet (SOU 1983: 69) Livsmedelsforskning I

Forskning om livsmedel kan bidra både till att belysa och lösa problem som finns kring vårt dagliga bröd. Dessa problem gäller t ex sambandet mellan kost och hälsa, prisutvecklingen för livsmedlen, bristande konkurrenskraft och produktutveckling inom livsmedelsindustrin. Forskningen kan ge en bättre bild av hur livsmedelssektorn fungerar i alla dess delar och därigenom ge underlag till en rationell livsmedelspolitik. Forskning och utvecklingsarbete kan bidra till att förbättra livsmedlens kvalitet och göra hanteringen effektivare och mindre sårbar.

Livsmedelsforskning är ett tillämpat forskningsområde. Behoven av forskning i framtiden liksom forskningens möjligheter påverkas av vad som sker inom livsmedelssektorn. Utvecklingsmöjligheterna inom livsmedels-hanteringen och inom forskningen beror också i hög grad på hur kunskapen växer och förändras inom angränsande forskningsområden, t ex nya genombrott på de biologiska, tekniska och biotekniska fälten. Mer vetande om sambandet mellan kost och hälsa ger också impulser till andra delar av livsmedelsforskningen.

Vi har i denna utredning utgått från de förändringar som skett och kan väntas inom livsmedelssystemet i stort för att därefter formulera de krav som kan ställas på forskningen i framtiden. Vi har dessutom analyserat forskningens möjligheter inom olika områden för att mot denna bakgrund komma fram till hur forskning på livsmedelsområdet bör prioriteras och inriktas för framtiden.

Konsumtionen i Sverige kännetecknas sett över en längre period av att den kvantitativa försörjningen förbättrats avsevärt. Däremot återstår mycket att göra när det gäller livsmedlens kvalitet i vid mening. Detta gäller såväl om man betraktar problemet från näringsfysiologisk synpunkt som från livsmedelsteknisk eller gastronomisk. Efter hand har därför intresset förskjutits mot livsmedelsförsörjningens kvalitativa aspekter. Alltjämt utgör dock livsmedlen en stor andel av den privata konsumtionen. Det rör sig om ca 20 procent eller ca 70 miljarder kr.

De förändringar som skett under senare decennier innebär en förskjutning mot mera högförädlade livsmedel och mot bekvämare livsmedel som minskar arbetet i hemmet, t ex djupfrysta och konserverade produkter. Samtidigt har förändringar mot en högre konsumtion av fett och socker inträffat, vilket från näringsfysiologisk synpunkt är en ogynnsam utveckling. Detta har dessutom skett samtidigt som arbetslivet generellt sett blivit mindre fysiskt påfrestande, vilket minskar vårt behov av energirika livsmedel.

Våra kunskaper om livsmedelskonsumtionen bygger i huvudsak på statistik över de totala inköpen. Däremot finns det stora brister i våra kunskaper om vad olika grupper av medborgare faktiskt äter.

Livsmedelsproduktionen har en viktig funktion i svensk ekonomi. Sektorn sysselsätter omkring en halv miljon människor och har ett förädlingsvärde på 50-60 miljarder kr. Såväl primärproduktionen som industriell förädling och övriga led i livsmedelskedjan har stor betydelse från regionalekonomisk synpunkt. Det är därför av flera skäl viktigt att livsmedelssektorn kan utvecklas gynnsamt i framtiden, såväl när det gäller produktivitet som kvalitetsutveckling.

Förändringarna inom livsmedelssektorn har de senaste decennierna medfört att jordbruket, trädgårdsnäringen och fisket fått en relativt sett mindre betydelse. De fyra leden i den s k livsmedelskedjan; primärproduktion, industriell förädling, handel och distribution samt konsumtion och tillagning, har var för sig ett ungefär lika stort förädlingsvärde. Även sysselsättningen är ganska jämnt fördelad mellan de olika leden. Produktivitetens utvecklingen har varit mindre gynnsam i de led av kedjan som följer efter råvaruproduktionen.

Även *utrustningsindustrin* på livsmedelsområdet är en viktig del av svensk ekonomi. Lantbruksmaskiner, anläggningar för livsmedelsindustrin, transportmedel, frys- och kyldiskar och inte minst förpackningar spelar en viktig roll. Livsmedelsindustrins investeringar uppgick 1980 till nära 2 miljarder kr. Kostnaderna för emballage är årligen i samma storleksordning inom livsmedelssektorn. Framgångsrika exportföretag arbetar inom denna del av sektorn.

Den *forskning* som berörs i utredningen är sådan som har anknytning till *industriell förädling* av livsmedel. Även de begränsade insatserna av FoU som finns inom handel/distribution och tillagning/storkök berörs. *Näringslära* är ett annat viktigt ämnesområde som ingår i utredningen. Forskningen är förlagd till universitetet i Lund, till Göteborg och även till Lantbruksuniversitetet i Uppsala. Näringsforskningsinstitutioner finns i Lund, Göteborg, Stockholm och Uppsala. Samhällsvetenskaplig forskning på livsmedelsområdet finns vid institutioner för företagsekonomi vid universiteten, vid Lantbruksuniversitetet och Handelshögskolan.

Stat och näringsliv tillsammans finansierar FoU inom livsmedelssektorn totalt med ett belopp av nära 650 milj kr. *Råvaruledest* svarar för 400 milj kr till vilket staten bidrar med 250 och näringslivet med 150 milj kr. Detta utgör ca 4 procent av produktionens förädlingsvärde. *Industrisektorns FoU* finansieras till 175 milj kr med medel från näringslivet och med 50 milj kr från staten, vilket tillsammans endast är ca 2 procent av produktionens förädlingsvärde, jämfört med ca 8 procent inom andra industrisektorer. Den statligt finansierade *näringsforskningen* har en volym av ca 10 milj kr per år. Forskningen utmed livsmedelskedjan finansieras via Industridepartementet (STU), Utbildningsdepartementet (basresurser vid universiteten) och Jordbruksdepartementet (främst Sveriges lantbruksuniversitet). Även Växtförädlingsnämnden spelar en viktig roll.

Den livsmedelsforskning som sker i Sverige har allmänt sett en *hög kvalitet*. Detta har visats bl a i tidigare genomförda utvärderingar på området. Stora delar av livsmedelsforskningen har knapphändiga ekono-

miska resurser och vissa områden är särskilt eftersatta. Det gäller näringslära, samhällsekonomiska frågor, marknad och distribution, konsumtionsförändringar, tillagningen i hushållen och produkt- och kvalitetsutveckling.

Organisatoriskt kännetecknas livsmedelsforskningen av en spridd lokalisering, en splittrad finansiering via flera departement och en bristande samordning av forskningen utmed produktionskedjan. Brister finns också när det gäller kompetensuppbyggnadens anpassning och inriktning. Dessa brister kan medföra svårigheter att anpassa produktionen till nya tekniker som kan komma fram inom bioteknik, datateknik, mät- och reglerteknik m m. Eftersom forskningen i allmänhet är av hög kvalitet, finns det goda möjligheter att bygga ut livsmedelsforskningen i Sverige.

Med hänsyn till livsmedlens och kostens betydelse för vår hälsa och vårt välbefinnande är *nuvarande låga insatser på området oförsvarliga*. Till detta kommer att möjligheterna att i framtiden göra nya framsteg, såväl när det gäller produktivitet som produktkvalitet i vid mening, behöver bygga på en fördjupad livsmedelsforskning inom de biologiska, tekniska och biotekniska områdena. Mot bakgrund av detta föreslår vi:

att statens insatser för livsmedelsforskning inom en femårsperiod ökas med drygt 30 milj kr per år,

att näringsforskningens resurser därvid fördubblas under femårsperioden (20 milj kr per år mot idag ca 10 milj kr),

att näringslivets insatser ökar med samma belopp som statens,

att en förstärkning sker av de livsmedelstekniska avdelningarna vid Lunds universitet liksom vid lantbruksuniversitetet med främst mellantjänster,

att lantbruksuniversitetet dessutom genom omfördelningar ökar sitt engagemang inom livsmedelsforskningen – under femårsperioden bör bli tre högre tjänster få denna inriktning,

att forskningsrådsmedel för livsmedelssektorn som rör bioteknik, näringslära, kompetensuppbyggnad för produkter, processer, tillagning och marknadsföring samt ekonomisk och social forskning ökas med ca 18 milj kr per år inom femårsperioden,

att staten tar upp förhandlingar med livsmedelsindustrin som rör dess finansiella medverkan i en utbyggd forskning kring delar av livsmedelsområdet,

att skogs- och jordbrukets forskningsråd (SJFR) ombildas till skogs- och livsmedelssektorns forskningsråd (SLFR) och får ansvar för finansiering och samordning av forskningen utmed hela livsmedelskedjan,

att ansvaret för teknisk forskning och teknikutveckling även i fortsättningen åvilar styrelsen för teknisk utveckling (STU) liksom ansvaret för kollektiv forskning på livsmedelsområdet (främst vid SIK – Svenska livsmedelsinstitutet),

att de olika forskande enheterna på livsmedelsområdet i Lund, Göteborg och Uppsala profileras på så sätt att de får *huvudansvar* för forskningen som berör olika *produkter*, mjölk, kött, grönsaker, rotfrukter osv.

Forskning på livsmedelsområdet bör utgå från en *helhetssyn på livsmedelskedjan* och organiseras med hänsyn härtill. Detta förutsätter en samordning

av finansieringen vid olika forskande enheter. De mera grundläggande delarna av livsmedelsforskningen bör organiseras i vetenskapliga discipliner. För mer tillämpade områden är en planering i program och projekt lämplig.

Staten bör ta ett särskilt ansvar för den kompetensuppbyggnad som behövs på livsmedelsområdet. Forskningen bör inriktas mot fördjupad förståelse av samband och orsakssammanhang. Det gäller såväl fysikaliska, biokemiska, mekaniska som ekonomiska och sociala aspekter på livsmedlen: En tillräckligt omfattande forskning är också avgörande för möjligheterna till kunskapsutbyte med forskningscentra i andra länder. Detta är också ett villkor för möjligheterna att utnyttja nya upptäckter inom grundläggande forskning och tillämpa den på livsmedelsområdet.

Offentlig forskning av mera tillämpad karaktär skall ha en inriktning för att tillgodose allmänna samhällsbehov och konsumentkrav. Det kan gälla forskning som underlag för livsmedelspolitiska beslut och för de behov som myndigheterna på livsmedelsområdet har. I avsaknad av en tillämpad forskning på sådana områden minskar möjligheterna för samhället att inhämta kunskap som underlag för välgrundade beslut. Utan en sådan forskning minskar därför möjligheterna att erbjuda konsumenterna säkra, smakliga och hälsosamma livsmedel till rimliga priser.